

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA
STUDENTEXAMENSÄMÄNDEN

**YLIOPPILASTUTKINNON
KIELIKOKEIDEN TULOSTEN
SIJOITTAMINEN LUKION OPETUS-
SUUNNITELMAN PERUSTEIDEN
TAITOTASOILLE**

Taina Juurakko-Paavola
& Sauli Takala

2013

ESIPUHE

Ylioppilastutkinnon kielikokeita on kehitetty määrätietoisesti jo yli kymmenen vuoden ajan Lukion opetussuunnitelman perusteiden ja Eurooppalaisen viitekehyksen antamien suuntaviivojen mukaisesti. Tämä linkityshanke on ollut tärkeä osa tätä kehittämistyötä. Ylioppilastutkinnon kielikokeilla on tärkeä merkitys niin lukioiden kieltenopetuksen ohjaamisessa kuin opiskelijoiden jatko-opintoihin sijoittumisen kannalta. Kokeet ovat ns. high stakes -testejä, ja siksi niiden laadunvarmistukseen ja takaistusvaikutukseen on koko ajan kiinnitettävä erityistä huomiota.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu tietyt tavoitetasot lukiossa opiskeltaville eri kielten opimäärille. Ei kuitenkaan ole juurikaan tutkimustietoa olemassa siitä, kuinka hyvin lukiolaiset saavuttavat nuo opetussuunnitelmissa määritellyt tavoitetasot. Peruskoulun osalta tehdään valtakunnallisia kartoituksia osaamisen tasosta tietyin väliajoin eri aineissa, mutta lukion osalta ei tällaista menettelyä noudateta. Tässä hankkeessa on saatu tietoa myös lukion päättövaiheen osaamisen tasosta tietyissä kielissä. Samoin on selvitetty sitä, millaista osaamista Lukion opetussuunnitelman perusteiden taitotasokuvausten mukaisesti tietyn arvosanan yo-tutkinnoissa saanut opiskelija osoittaa.

Hanke aloitettiin tammikuussa 2012. Hanke toteutettiin monella tavalla laajempaan kuin alkuperäisessä hankeesityksessä oli suunniteltu. Haluammekin kiittää lämpimästi kaikkia hankkeen eri vaiheissa mukana olleita heidän sitoutumisestaan hankkeeseen. Erityiskiitokset haluamme osoittaa niille kieltenopettajille, jotka mahdollistivat kokelaskeskeisen linkitysmenetelmän käytön vertailumenetelmänä.

Hämeenlinnassa 25.9.2013

Taina Juurakko-Paavola

FT, tutkijayliopettaja

Hämeen ammattikorkeakoulu

Vaasassa 25.9.2013

Sauli Takala

Professori, emer.

Jyväskylän yliopisto

SISÄLLYS

I Hankkeen toteutus	4
I.1 Taustaa ja tavoitteet	4
I.2 Vaiheet ja osallistajat	5
I.3 Aineiston keruu ja käsittely	5
2 Arvioijien arviointia koskevia tuloksia	6
2.1 Viitekehysten kuvainten arviointien luotettavuus	6
2.2 Tehtävien arviointien luotettavuus	8
3 Validiutta koskevia tuloksia	10
3.1 Proseduraalinen validius	11
3.2 Ulkoinen validius	12
4 Taitotasojen asettamisesta	13
4.1 Menetelmän kuvaus	13
4.2 Osioiden taitotasoarviointi	15
5 Linkitystuloksia	19
5.1 Ylioppilastutkinnon kielikokeiden vaikeustaso verrattuna opetussuunnitelman perusteiden taitotasoihin	19
5.2 Ylioppilastutkinnon kielikokeissa saavutetut taitotasot	23
5.3 Ylioppilastutkinnon kielikokeiden arvosanojen ja opetussuunnitelman perusteiden taitotasojen vastaavuus	27
6 Johtopäätöksiä	35
Lähteet	38
Muita lähdevinkkejä	39
Liitteet	40

I HANKKEEN TOTEUTUS

Ylioppilastutkintolautakunnan toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosille 2012–2015 todettiin tarve toteuttaa ylioppilastutkinnon kielikokeiden tulosten vertaaminen Eurooppalaisen viitekehyksen (2003) ja Lukion opetussuunnitelman perusteiden (2003) taitotasokuvauksiin. Tähän tarkoitukseen saatiin opetus- ja kulttuuriministeriöltä erillisrahoitus vuodelle 2012. Rahoituksen avulla pystyttiin suorittamaan viiden kielen (englanti pitkä oppimäärä, ruotsi keskipitkä oppimäärä, suomi keskipitkä oppimäärä, ranska lyhyt oppimäärä ja saksa lyhyt oppimäärä) verrantaminen taitotasokuvauksiin.

I.1 Taustaa ja tavoitteet

Ylioppilastutkinnon kielikokeiden tulosten vertaaminen Lukion opetussuunnitelman perusteiden (= LOPS 2003) taitotasokuvauksiin on ensiarvoisen tärkeää kielikokeiden laadunvarmistuksen näkökulmasta. Vertaamisen avulla varmistetaan, että kielikokeet vastaavat LOPSissa kullekin oppimäärälle esitetyt tavoitetaikuvauksia. Ylioppilastutkinnon tarkoituksena on lukiolain (766/2004 18 §) mukaan saada selville, ovatko opiskelijat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyden. Kielten osalta lukion opetussuunnitelmassa on määritelty, mikä kielitaidon taso on tavoitteena eri oppimäärissä. Nämä tavoitetasot käyvät ilmi taulukosta I. Tavoitetaso on kuvattu hyvän osaamisen tasona, eli käytännössä kaikkien lukion oppimäärän suorittaneiden tarvitse yltää tämän tavoitetason mukaiseen osaamiseen, vaan osa heistä voi yltää jopa tätä parempaan osaamiseen ja osa puolestaan ei välttämättä saavuta tämän tavoitetason mukaista osaamista.

Taulukko I. Lukion opetussuunnitelmassa määritellyt tavoitetasot (LOPS 2003)

Kieli ja oppimäärä	Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
Englanti (pitkä oppimäärä)	B2.1	B2.1	B2.1	B2.1
Ruotsi ja suomi (keskipitkä oppimäärä)	B1.2	B1.1	B1.2	B1.1
Saksa ja ranska (lyhyt oppimäärä)	A2.2/ A2.1-A2.2	A2.1-A2.2/ A2.1	A2.2-B1.1/ A2.1-A2.2	A2.1-A2.2/ A1.3-A2.1

Ylioppilastutkinnossa ei testata erikseen puhumisen osaamista vielä tällä hetkellä. Sen sijaan näiden osa-alueiden lisäksi testataan erikseen sanaston ja rakenteiden hallintaa, jotka molemmat ovat keskeisiä osa-alueita kaikessa kielenkäytössä.

Kielikokeiden tulosten vertaaminen Eurooppalaisen viitekehyksen (2003) taitotasokuvauksiin edistää ylioppilastutkinnon kielikokeiden kansainvälistä vertailtavuutta. Kaikkialla Euroopassa on yhteisenä pyrkimyksenä Bolognan prosessin myötä kielikokeiden ja -tutkintojen läpinäkyvyyden ja vertailtavuuden edistäminen. Tämä on muun muassa sekä Euroopan unionin että Euroopan neuvoston virallinen tavoite. Tärkeänä työkaluna tämän tavoitteen edistämiseksi on kielten yhteinen eurooppalainen viitekehys, jonka perusteella on laadittu LOPSin taitotasokuvaukset ja johon perustuvia taitotasokuvauksia käytetään kaikilla kouluasteilla peruskoulusta korkeakouluihin. Siksi myös ylioppilastutkinnon kielikokeiden tulosten osalta on tärkeää olla tarkempaa tietoa siitä, minkä lukion opetussuunnitelman perusteissa määritellyn taitotason tietyssä oppimäärässä tietyn arvosanan saanut kokelas saavuttaa. Tällainen osaamiseen perustuva arvio helpottaisi kieliopintojen

hyväksilukemista lukion jälkeisissä opinnoissa sekä lukiolaisten ja ylioppilaiden kansainvälistä liikkuvuutta. Hanke antaa arvokasta tietoa myös pian alkavaan lukion opetussuunnitelman perusteiden uudistustyöhön.

I.2 Vaiheet ja osallistujat

Hanke toteutettiin pääosin vuonna 2012. Siihen sisältyivät seuraavat vaiheet:

1. Hankkeen suunnittelu ja kokonaiskoordinointi
2. Tarvittavien materiaalien hankkiminen, muokkaaminen ja valmistelu
3. Varsinaisen verrannettavuustyön valmistelu
4. Arvioijien koulutuspäivät
5. Verrannettavuusmateriaalien syöttäminen tiedotoiksi ja tilastolliset ajot
6. Tulosten analyysi ja raportointi

Hankkeen suunnittelusta ja toteutuksesta ovat vastanneet hankkeen johtaja Taina Juurakko-Paavola ja kielitaidon arvioinnin erityisasiantuntija Sauli Takala tiiviissä yhteistyössä. Lisäksi ylioppilastutkintolautakunnan aktuaari Alex Hellsten teki tilastollisia ajoja. Vaiheet 1–4 toteutettiin tammi–kesäkuussa 2012 ja vaihe 5 koko vuoden 2012 aikana. Tulosten analyysi ja raportointi jatkui vielä vuonna 2013.

Hankkeen toteutukseen osallistui koko ylioppilastutkintolautakunnan kielivaliokunta, joka arvioi kaikki hankkeessa mukana olleet kielet. Lisäksi kaikki ne kielivaliokunnan jäsenet, jotka edustavat hankkeessa arvioituja kieliä, osallistuivat ko. kielen asiantuntijoiden mukana ko. kielen arviointiin vielä toisen kerran. Jokaisessa kielessä oli mukana noin 10 asiantuntijaa, jotka olivat kokeneita sensoreita ja opettajia.

Lisäksi hankkeessa kerättiin materiaalia lukion englannin, ruotsin, suomen ja saksan opettajilta, jotta saatiin heiltä ensikäden tietoa heidän käsityksistään heidän omien opiskelijoidensa kielitaidon tasosta. Tätä materiaalin keruuta ei alun perin oltu suunniteltu mukaan hankkeeseen, mutta tutkimuksen edetessä se koettiin tärkeäksi ja hyödylliseksi täydennykseksi.

I.3 Aineiston keruu ja käsittely

Hankkeessa käytettiin aikaisemmissa verrantamishankkeissa (ks. esim. Juurakko & Takala 2001; Kaftandjieva & Takala 2002; Takala 2005) hyväksi havaittua menetelmää, joka on kuvattu teoksessa *Manual for Relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference for Languages* (2009). On tärkeää, että hankkeeseen tarvittu aineisto on kerätty ko. käsikirjassa esitettyjen periaatteiden mukaisesti. Käsikirjassa korostetaan myös, että on tärkeää esittää näyttöä hankkeen onnistumisesta ja laadukkuudesta (ks. tark. luvut 2-4).

Materiaalina käytettiin kevään 2012 ylioppilastutkinnon kielikokeita: analysoitaviksi otettiin pitkä englanti, keskipitkä ruotsi, keskipitkä suomi, lyhyt ranska ja lyhyt saksa. Materiaalina oli ensinnäkin kaikki kokelaiden käytössä ollut materiaali: kuullun ymmärtämisen vihko ja äänite sekä kirjallisen kokeen vihko. Tarkemmat kielikohtaiset kuvaukset kunkin kokeen sisällöstä ja rakenteesta ovat liitteessä I. Yleisesti kuvattuna kuullun ymmärtämisen kokeet sisälsivät 20–25 monivalintaosiota ja viisi avointa kysymystä, joihin vastattiin suomeksi. Kirjallisessa kokeessa oli puolestaan yleensä 25 monivalintatehtävää ja viisi avointa kysymystä, joihin vastattiin suomeksi ja jotka testasivat luetun ymmärtämisen taitoa sekä 20–30 monivalintaosiota, joiden avulla mitattiin sanaston ja rakenteiden hallintaa. Lisäksi kaikissa kokeissa oli kirjallista tuottamista mittaava osa.

Muuta tutkimusmateriaalia kerättiin kielivaliokunnan ja sensorien kanssa työskennellen. Kielivaliokunta työskenteli yhden päivän kuullun ymmärtämisen kokeiden parissa ja yhden päivän kirjallisten kokeiden kanssa. Kielivaliokunta arvioi kirjallisesta kokeesta vain luetun ymmärtämisen osiot sekä sanaston ja rakenteiden hallintaa mitanneet osiot. Lisäksi jokaisen kielen asiantuntijoilla oli oma koulutuspäivänsä. Ennen ko. koulutus-

päivää osallistujat saivat ennakkomateriaalit, joihin heidän tuli tutustua. Koulutuspäivissä varmistettiin ennen kunkin kielitaidon osa-alueen arviointia, että osallistujien tulkinta kielitaitokuvainten taitotasosta oli riittävän oikeaan osuva (ks. tark. luku 2.1). Tämän jälkeen jokainen osallistuja arvioi itsenäisesti taitotasokuvausten avulla, millä taitotasolla oleva kokelas pystyy ratkaisemaan kunkin osion ja merkitsi omat arvionsa tiettyyn lomakkeeseen. Tällä tavalla käytiin läpi kuullun ymmärtäminen (arvioitavia tehtäviä noin 30), luetun ymmärtäminen (arvioitavia tehtäviä noin 30) sekä sanasto ja rakenteet (arvioitavia tehtäviä noin 30). Lisäksi osallistujat arvioivat kokelaiden kirjoitussuorituksia (30 suoritusta pitkässä oppimäärässä ja 60 suoritusta keskipitkissä/lyhyissä oppimäärissä) ylioppilastutkinnossa käytettävien pistemäärien ja Eurooppalaisen viitekehyksen (2003) taitotasokuvausten avulla. Arvioinnissa käytettiin muillakin osa-alueilla Eurooppalaisen viitekehyksen (2003) taitotasokuvauksia ja arvioitsijoiden valittavina olivat tasot A1, A1/A2, A2, A2/B1, B1, B1/B2, B2, B2/C1, C1, C1/C2, C2 (kaikkiaan 11 tasoa). Arvioitsijoita kehoitettiin valitsemaan kahden tason väliin jäävä taso vain niissä tapauksissa, joissa he eivät millään osanneet ratkaista, kumpi taso olisi parempi kuvaamaan vaadittavaa tasoa.

Koulutuspäivien jälkeen kaikki materiaali syötettiin tietokoneelle ja tehtiin tarvittavat tilastolliset ajot. Keskeistä taitotasojen asettamisessa on, että siinä yhdistetään arvioitsijoiden tekemät taitotasoarviot empiiriseen dataan kokelaiden suoriutumista. Tämä empiirinen data saatiin valmiina ylioppilastutkintolautakunnan tietokannasta, esim. osiokohtaiset ratkaisuprosentit, koekohtaiset ratkaisuprosentit, pistejakaumat, pisterajat ja arvosanjakaumat.

Tilastollisten analyysien avulla tutkittiin arviointien reliabiliutta eli yksimielisyyttä (ks. tark. luku 2) sekä niiden proseduraalista ja ulkoista validiutta (ks. tark. luku 3). Varsinaiset verrantamistulokset (ks. tark. luku 5) vaativat suuren määrän tilastollisia ajoja ja sen lisäksi pohdintaa eri vaihtoehtojen soveltuvuudesta (ks. tark. luku 4).

2 ARVIOIJEN ARVIOINTIA KOSKEVIA TULOKSIA

Tässä luvussa esitellään ensin tilastollisia analyyseja siitä, kuinka hyvin arvioijat olivat perehtyneet Eurooppalaisen viitekehyksen (2003) taitotasokuvaimiin (luku 2.1). Sen lisäksi käsitellään tehtävien arviointien luotettavuutta, jota tarkastellaan sekä kokeiden reliabiliuden että arviointien reliabiliuden avulla (luku 2.2).

2.1 Viitekehyksen kuvainten arviointien luotettavuus

Keskeinen edellytys taitotasojen asettamisen onnistumiselle on, että taitotasojen asettamiseen osallistuvat tulkitsevat Eurooppalaisen viitekehyksen (2003) taitotasoa riittävän hyvin. Tämä on mahdollista viitekehukseen perehtymisen ja perehdyttämisen avulla. Taitotasoa koskevien tulkintojen tueksi tarvitaan näyttöä niiden tulokannan osuvuudesta. Euroopan Neuvoston laatimassa käsikirjassa *Manual for Relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference for Languages* (2009) on esitetty, miten tämä voidaan tehdä. Menetelmää on sovellettu tässä projektissa.

Käytännössä arvioijille esitettiin kuhunkin kielitaidon osa-alueeseen liittyen 10–12 taitotasokuvainta (deskriptoria) satunnaisessa järjestyksessä käyttäen PowerPointia. Kuvaimet tulivat näkyviin yksi kerrallaan, ja jokainen arvioija kirjasi niiden tason lomakkeelle. Lopuksi kaikki deskriptorit olivat näkyvillä ja vertailtavissa, ja arvioijilla oli mahdollisuus muuttaa tarvittaessa arviointejaan. Tämän prosessin tuloksena saatiin näyttöä siitä, miten arvioijien kielitaitokäsitykset vastaavat Eurooppalaista viitekehystä (2003) ja siihen suhteutettuja Lukion ope-
tussuunnitelman perusteiden (2003) taitotasokuvauksia.

Taulukossa 2 esitetään anonyymisesti arvioijien korrelaatiot kielitaidon kuvainten arviointien ja niiden viitekehystasojen välillä. Korrelaatiot ovat korkeita, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että arvioijien arviot ja viitekehystasot ovat pitkälti samansuuntaiset, vaikka eivät samassa määrin tarkalleen samat.

Taulukko 2. Kielitaidon kuvaimia koskevien arviointien ja viitekehyyksen taitotasojen korrelaatiot

Arvioija	Kuullun ymmärtäminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen	Kielioppi	Sanasto
1	.980	.983	.970	.960	.983
2	.964	.983	.979	.976	1.00
3	.929	.923	.965	.942	.940
4	.864	.912	.990	.960	.973
5	.922	.869	.957	.899	.969
6	.941	.895	.905	.946	.909
7	.936	.941	.974	1.00	.982
8	.944	.842	.990	1.00	.812
9	.957	.852	.928	.875	.983
10	.950	.985	.982	.957	.877
11	.982	.921	.934	.978	.946
12	.818	.947	.990	.894	.769
13	.963	.929	.962	.976	1.00
14	.900	.956	.966	.933	.960
15	.935	.968	.935	.978	.959
16	.883	.983	.974	.942	.967
17	.924	.900	.973	.982	1.00
18	.944	.948	.958	.946	.969
19	.944	.983	.967	1.00	.908
20	.983	.858	.920	.976	.881
21	.736	.922	.958	.861	.959
22	.907	.927	.980	.957	.941
23	.858	.860	.896	.899	.982
24	.950	.948	.990	1.00	1.00
25	.896	.958	.921	.978	.941
26	.890	.910	.922	.899	.959
27	.868	.968	.966	.908	1.00
28	.917	.847	.947	.978	.970
29	.882	.942	.980	.947	.934
30	.935	.947	.956	.953	.967
31	.924	.983	.977	.907	.960
32	.982	.901	.948	1.00	.927
33	.826	.942	.907	.883	1.00
34	.974	.863	.970	.959	.900
35	.865	.957	.906	.982	.927
36	tieto puuttuu	.875	.955	.941	.940
37	tieto puuttuu	.885	.909	.947	.957
38	tieto puuttuu	.738	.956	.978	.906
39	tieto puuttuu	.890	.897	.946	.940
40	tieto puuttuu	.907	.906	.978	.920
41	tieto puuttuu	.901	.938	.768	.962
42	tieto puuttuu	.938	.913	.959	.982
43	tieto puuttuu	.923	.896	.902	.850

Taulukko 3 kuvaa sitä, kuinka suuri osa arvioijista oli yksimielisiä kuvainten tasosta, millä välillä heidän arvionsa vaihtelivat ja kuinka suuressa osassa tapauksia kyse oli vain yhden tason poikkeamasta.

Taulukko 3. Kielitaitokuvainten arviointien tarkkuus (%)

Osataito	Täysi yksimielisyys	Arviointien taitotasojen vaihteluväli	Yhden tason poikkeaminen (+/-)
Kuullun ymmärtäminen (11 väittämää)	60, 58, 85, 43, 88, 80, 70, 58, 70, 53, 60	2-4	100, 93, 98, 100, 98, 100, 98, 100, 98, 95, 93
Luetun ymmärtäminen (12 väittämää)	81, 67, 70, 91, 37, 51, 67, 58, 58, 58, 49, 28	2-4	81, 95, 91, 88, 88, 97, 88, 81, 77, 91, 85, 100
Kirjoittaminen (10 väittämää)	53, 46, 51, 53, 63, 63, 88, 59, 80, 78	2-5	78, 93, 98, 90, 90, 90, 100, 95, 95, 100
Kielioppi (10 väittämää)	52, 73, 73, 64, 93, 73, 25, 64, 75, 68	2-3	89, 86, 100, 100, 100, 100, 100, 100, 100, 100
Sanasto (10 väittämää)	93, 75, 34, 70, 91, 48, 84, 95, 73, 93	2-4	100, 100, 93, 100, 98, 91, 98, 100, 91, 100

Myös taitotasokuvainten arviointien ja niiden viitekehystasojen tarkka vastaavuus oli useimpien väittämien osalta kohtalaisen hyvä tai hyvä ja poikkeamat olivat yleensä vain yhden tason luokkaa (ylöspäin tai alaspäin). Yhteenvetona voidaan todeta, että taitotasojen asettamisprojektiin osallistuneiden arvioijien tulkinta Eurooppalaisen viitekehysten (2003) taitotasoista oli riittävän hyvä.

2.2 Tehtävien arviointien luotettavuus

Tehtävien arviointien luotettavuutta voidaan tarkastella sekä kokeiden reliabeliuden että arviointien reliabeliuden avulla. Koe sinänsä ei ole reliabeli, vaan kyse on tulosten luotettavuudesta: reliabelius on tilannekohtaisesti arvioitava ominaisuus ja siksi kunkin arviointilanteen luotettavuus on selvittävä erikseen. Reliabelius viittaa ensisijassa arviointitulosten johdonmukaisuuteen. Arviointi on luotettavaa, kun tulokset ovat samansuuntaiset a) vaikka käytetään esimerkiksi kahta rinnakkaista testikonaisuutta, b) vaikka testaus tapahtuu kahtena eri ajankohtana (ei kuitenkaan kovin etäällä toisistaan, koska välillä voi tapahtua kypsymistä, oppimista ja/tai unohtamista) ja c) vaikka eri henkilöt arvioivat suoritukset. Reliabelius voidaan ilmaista numeerisesti (0-1; mitä lähempänä ykköstä, sen luotettavampi arviointi).

Kokeiden reliabeliutta kuvataan taulukossa 4, jossa on esitetty kunkin osakokeen reliabelius. Jos ko. osakoe on muodostunut osista, joilla on ollut pisteytyksessä eri painokertoimet, esitetään kunkin osan reliabelius. Tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava, että osioiden määrä vaikuttaa reliabeliuteen: yksittäisten osioiden mittausominaisuudet, jotka aiheuttavat joko yliarvioivaa tai aliarvioivaa mittavirhettä, tasapainottuvat sitä paremmin, mitä enemmän osioita on. Näin ollen voidaan luottaa paremmin pidemmän kuin lyhyemmän testin tuloksiin. Testin pidentämisen vaikutusta reliabeliuteen voidaan arvioida Spearman-Brownin ennustekaavan avulla. Jos esimerkiksi 25-osioiden kokeen reliabelius on .70, testin pidentäminen 10:llä osiolla nostaa reliabeliuden tasolle .766.

Taulukko 4. Osakokeiden tai osakokeiden osien reliabelius kielittäin monivalintatehtävien osalta

Kieli	Kuullun ymmärtäminen	Luetun ymmärtäminen	Sanasto ja rakenteet
Pitkä englanti	0.70 (15 osiota) 0.60 (10 osiota)	0.73 (25 osiota)	0.81 (30 osiota)
Keskipitkä ruotsi	0.64 (15 osiota) 0.56 (10 osiota)	0.77 (25 osiota)	0.76 (25 osiota)
Keskipitkä suomi	0.76 (20 osiota)	0.75 (15 osiota) 0.71 (10 osiota)	0.78 (20 osiota)
Lyhyt ranska	0.77 (20 osiota) 0.42 (5 osiota)	0.78 (25 osiota)	0.61 (15 osiota)
Lyhyt saksa	0.44 (5 osiota) 0.67 (10 osiota) 0.51 (10 osiota)	0.79 (25 osiota)	0.75 (20 osiota)

Kaikissa kielissä osakokeiden ja osakokeiden osien reliabelius on riittävän korkealla tasolla. Pääosin reliabelius on yli 0.70 eri osakokeissa.

Se, millaista reliabeliustasoa ylioppilaskokeessa vaaditaan kokonaisuudessaan ja millaista eri osakokeissa, riippuu siitä miten tulokset esitetään. Yleensä – ja myös ylioppilaskokeessa – pistemäärät muunnetaan suppeaan määrään tasoarvioita. Tämä tarkoittaa, että on asetettava taitotasorajat. Taitotasorajojen määrä vaikuttaa vaadittavaan reliabeliustasoon. Onkin tärkeää tiedostaa, kuinka läheisesti reliabelius liittyy kykyyn erotella taitotasoja. Mitä useampia taitotasoja halutaan käyttää, sitä luotettavampaa arvioinnin tulee olla. Vasta .80 takaa luotettavan luokittelun kahteen tasoon. Seuraavassa lisätietoa asiasta: .90 – 3 taitotasoluokkaa, .94 – 4 taitotasoluokkaa, .96 – 5 taitotasoluokkaa, .97 – 6 taitotasoluokkaa. Ylioppilastutkinnon reliabeliuden tulee nykyisellään olla siis tasoa .97. Luvut osoittavat hyvin konkreettisesti, kuinka vaativa tehtävä on luokitella suoritajat kuuteen tasoluokkaan yhdellä ja samalla kokeella.

Ylioppilastutkinnon tietyn kielikokeen kokonaisreliabelius, josta taitotasoja asetettaessa on kyse (summapistemäärä), joudutaan kuvaamaan arviona. Kokonaisuutena tietyn kielen koe riittää juuri ja juuri niin moneen tasoluokkaan jakamiseen, kuin nykyisin on käytäntö. Profilitaitotasottamiseen eli erillisten arvosanojen antamiseen eri osataidoista kokeet ovat liian lyhyitä ja reliabelius ei riitä.

Kielivaliokunta perehtyi ensi vaiheessa arviointiprosessiin arvioimalla kaikki viisi kieltä. Näin ollen kunkin kielen edustajien lisäksi arviointiin osallistui kaikki ne, jotka kokivat osaavansa kieltä riittävän hyvin. Prosessia pidettiin hyvin antoisana. Kokemusta hyödynnettiin valmisteltaessa sensorien arviointitilaisuuksia.

Englannin osalta kielivaliokunnan (N=12) sisäisen arviointien reliabelius oli kuullun ymmärtämisen kokeessa .63 (Cronbachin alfa), ja .68 kun kaksi eniten muista poikkeavaa arvioijaa jätettiin analyysistä pois. Tekstin ymmärtämisen kokeessa vastaavat luvut olivat .71 ja .80 (3 arvioijaa poistettu analyysistä). Kieliopin ja sanaston kokeessa luvut olivat .78 ja .86 (2 arvioijaa poistettu analyysistä). Englannin sensorien arviointien reliabelius oli parempi: kuullun ymmärtämisessä .895, tekstin ymmärtämisessä .80, kieliopin ja sanaston kokeessa .804 ja kirjoittamisessa peräti .991. Kirjoittamisen korkea reliabelius todettiin myös vuonna 2002 (ks. tark. Kaftandjieva & Takala 2002).

Ruotsin osalta kielivaliokunnan (N=12) arviointien reliabelius oli kuullun ymmärtämisen kokeessa .459 (Cronbachin alfa) ja .527 kun kolme arvioijaa jätettiin pois analyysistä. Interclass correlation (ICC) oli .385 ja korkeimmillaan .433. Sensoreiden reliabelius oli huomattavasti parempi: kuullun ymmärtämisen kokeen alfa oli .894 ja ICC .849. Tekstin ymmärtämisen kokeessa vastaavat luvut olivat .902 ja .867. Kieliopin ja sanaston kokeessa luvut olivat parhaimmillaan .607 ja .461. Kirjoittamisessa reliabelius oli peräti .995.

Muiden kielten osalta tulokset esitetään taulukossa 5. Tulokset ovat kautta linjan samansuuntaisia kuin englannissa ja ruotsissa.

Taulukko 5. Arviointien reliabelius eri osakokeissa kielittäin: Cronbachin alfa – α (suluissa α , kun on poistettu yksi tai useampi poikkeava arvioitsija)

Kieli	Kuullun ymmärtäminen	Luetun ymmärtäminen	Sanasto ja rakenteet	Kirjoittaminen
Pitkä englanti	.89	.80 (.83)	.80 (.86)	.99
Keskipitkä ruotsi	.89	.90	.59 (.61)	.99
Keskipitkä suomi	.73	.79	.81 (.86)	.99
Lyhyt ranska	.70	.93	.93	.98
Lyhyt saksa	.86	.77	.68	.98

Tulokset osoittavat, että arvioinnin reliabelius oli kirjoittamisessa kaikissa kielissä erittäin hyvä, mikä on todettu myös aikaisemmissa hankkeissa (ks. tark. Kaftandjieva & Takala 2002; Takala 2005). Selitys lienee se, että laajempaa tuotosta on helpompi arvioida kuin yksityisiä osioita. Kirjoitussuoritusten arvioinnista on myös pitkäaikaista kokemusta, kun taas yksittäisten osioiden arvioiminen on melko uutta. Osaselityksenä voi olla se, että kirjoitussuorituksissa ei korostu ”kypsyys” tai ilmaisen luovuus, mitkä voisivat aiheuttaa vaihtelua arvioinneissa. Myös muissa osataidoissa arvioinnin reliabelius on hyvä tai vähintään tyydyttävä.

Yhteenvedon voidaan todeta, että arviointien reliabeliustarkastelu antaa tukea tulkinnalle, että arviointiaineisto on riittävän luotettava.

3 VALIDIUTTA KOSKEVIA TULOKSIA

Validius on reliabeliuden ohella keskeinen laatuksiteeri testaamisessa ja arvioinnissa. Jotkut alan edustajat pitävät validiutta tärkeimpänä kriteerinä, toiset korostavat reliabeliuden varmistamista edellytyksenä validiudelle. Osa taas näkee ne ”saman kolikon” eri puolina. Validiudessa on erotettu aikojen kuluessa useita eri puolia (mm. sisällön validius, käsitevalidius, samanaikainen validius, ennustevalidius). Lee Cronbachin ja Samuel Messickin näkemykset käsitevalidiuden keskeisyydestä sekä heidän ja Michael Kanen (2006) näkemys validoinnista vakuuttavan argumentoinnin tuottamisena ovat viime aikoina saaneet varsin yleisen hyväksynnän. Samoin on myös kiinnitetty huomiota myös siihen, kuinka tärkeää on ottaa huomioon tutkinnon seuraukset (consequential validity). Painopisteessä on myös tapahtunut jossakin määrin siirtymistä kokeiden sisällöllisen validiuden korostamisesta tulkintojen ja johtopäätösten validiuteen.

Taitotasojen asettamisen laatua voidaan arvioida monella tavalla. Cizek ja Bunch (2007) jakavat validiuden arvioinnin kolmeen pääryhmään: proseduraalinen (eli prosessin) validius, sisäinen (internal) validius ja ulkoinen (external) validius. Prosessin validiuteen vaikuttavat mm. toimintojen selkeys, käytännöllisyys, toimeenpanon kontrolli, arvioijien palaute ja dokumentointi. Näihin kaikkiin kiinnitettiin huomiota tämän hankkeen koulutuspäivien järjestelyissä, ja arvioijilta kerättiin palautetta näistä asioista yleisesti käytetyn arviointilomakkeen avulla. Tuloksia proseduraalisesta validiudesta kuvataan luvussa 3.1.

Sisäisen validiuden arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. arvioijien sisäiseen johdonmukaisuuteen ja keskinäiseen yksimielisyyteen. Luvussa 2 raportoidut tulokset osoittavat, että sisäisen validiuden varmistamisessa onnistuttiin varsin hyvin.

Ulkoisena validiuden arvioinnin muotona käytetään joskus, mutta ei kovin yleisesti, vertailua muun metodin tai muiden metodien tuottamiin tuloksiin. Tässä hankkeessa ulkoisena validoinnin muotona käytettiin toiseen päämetodiluokkaan kuuluvaa menetelmää, kokelaskeskeistä metodia, jota on käytetty varsin harvoin. Tämä arvokas validointi oli mahdollista opettajien auliin yhteistyön ansiosta, ja metodi tuotti merkittävää näyttöä asetettujen taitotasojen pätevydestä. Ulkoista validiutta käsitellään tarkemmin luvussa 3.2.

Pitkän englannin ja keskipitkän ruotsin tulokset vastaavat varsin hyvin aikaisemmin toimeenpantujen vastaavien hankkeiden (ks. tark. Kaftandjjeva & Takala 2002; Takala 2005) tuloksia, mikä myös antaa ulkoista tukea nyt asetetuille taitotasolle.

3.1 Proseduraalinen validius

Proseduraalista validiutta (taitotasojen asettamisen onnistumista arvioijien kokemana) selvitettiin esittämällä arvioijille kyselylomake, jonka avulla he ilmoittivat käsityksensä erilaisista taitotasojen asettamisen osatekijöistä. Tulokset antoivat tukea menettelyn validiudesta, kuten taulukosta 6 käy ilmi.

Taulukko 6. Osallistujien vastaukset (N=47)*

Väittäjä	Täysin eri mieltä 0	Eri mieltä 1	Samaa mieltä 2	Täysin samaa mieltä 3	Keski-arvo Hajonta
Saamani informaatio antoi minulle hyvän kuvan taitotasojen asettamisen tarkoituksesta.	1	1	22	23	2,43 0,65
Workshopin vastuuhenkilö(t) selitti(vät) tehtävän selkeästi.	-	3	18	26	2,49 0,62
Perehdyttäminen, koulutus ja harjoittelu auttoivat minua ymmärtämään, kuinka tehtävä tuli suorittaa.	-	2	18	27	2,53 0,58
Kokeen suorittaminen auttoi minua ymmärtämään arviointitehtävän.	-	1	17	29	2,60 0,54
Taitotasokuvaimet olivat selkeät ja hyödylliset.	2	3	31	11	2,09 0,69
Keskustelut auttoivat minua ymmärtämään toimintaprosessin.	-	3	24	20	2,36 0,61
Workshopin osanottajilla oli tasapuolinen mahdollisuus tuoda esille näkemyksiään ja mielipiteitään.	-	1	6	40	2,83 0,43
Keskusteluun varattu aika oli riittävä.	-	7	22	18	2,23 0,70
Perehdyttämisen ja koulutuksen aikana käydyt keskustelut olivat hyödyllisiä.	-	3	19	25	2,47 0,62
Pystyin seuraamaan ohjeita ja täyttämään lomakkeet tarkasti.	-	4	22	21	2,36 0,64
Palautetieto oli hyödyllistä.	-	2	25	20	2,38 0,43
Olen luottavainen asetettavien taitotasorajojen perusteltavuudesta ja asianmukaisuudesta.	-	3	28	16	2,28 0,58
Workshopin tilat ja järjestelyt auttoivat luomaan toimivan ja tehokkaan työympäristön.	-	4	24	19	2,32 0,63

Muokattu lähteestä: Cizek & Bunch (2007)

* **Ohjeet:** Merkitse rastilla, missä määrin olet ”samaa” tai ”eri” mieltä seuraavien väittämien kanssa. Merkitse sivun alaosaan mahdolliset kommenttisi.

Seuraavassa on muutamia lainauksia arvioijien kommentteista:

- Hyödyllistä kun taitotasot tällä tavalla menevät selkätimeen.
- Mielenkiinto heräsi – vaikka taitotasot ovatkin olleet olemassa, mitä ei ole ”kotiutettu” omaan arkeen. Tarvitsin ehdottomasti koulutusta sensorityötä ajatellen -> lienee niin, ettei tässä asiassa ole koskaan ihan pro, vaikka niin haluaisikin.
- Tuloksiin on niin monta eri vaikuttavaa tekijää, esim. se, että itse on käynyt läpi syvällisen yleisten kielitutkintojen koulutuksen -> vaikutus yo-skaalan tutkintaan. Katson, että se on itselläni ETU, koska näen, että taitotasoskaala kattaa koko kielitaidon skaalan, mitä esim. lukioissa ei näy. Tämä voi johtaa etenkin skaalan alapäässä suuriin arvioijakohtaisiin eroihin.
- Tällaisia koulutuksia pitäisi olla kaikille – puuhaamalla näiden kanssa niistä saa paremman käsityksen.
- Tekstin ymmärtämisen monivalintakysymysten taitotasojen arviointi oli vaikeinta (tai siis arvioni erosivat siinä eniten prosenttiluvuista). Olen ennenkin huomannut, että vaikeaksi ennakoimani kohta ei välttämättä ole sitä opiskelijoille (ja päinvastoin).
- Olin tyytyväinen koulutukseen – oli hyödyllinen tilaisuus.
- Mielenkiintoinen tilaisuus! Kiva, että pääsin tulemaan.
- En ole vielä kukaan ihan luottavainen, että taitotasorajat viitekehyksessä ovat tarpeeksi selkeitä ja yksityiskohtaisia... Mutta koko ajan on selkenemässä...

Kuten lainauksista käy ilmi, tilaisuutta pidettiin hyödyllisenä ja tarpeellisenä.

3.2 Ulkoinen validius

Tässä linkitysprojektissa sovellettiin päämetodina ns. testikeskeistä menetelmää, jossa arvioidaan kokeeseen sisältyvien osioiden edellyttämää kielitaidon tasoa. Tämän lisäksi tulosten validiutta tarkasteltiin ns. opiskelijakohtaista (kokelaskeskeistä) menetelmää käyttäen. Tämän menetelmän käyttö edellyttää, että ylioppilaskokeeseen osallistuvat kokelaat hyvin tunteva asiantuntija arvioi, millä taitotasolla ko. kokelaat ovat. Käytännössä tämän arvion voi antaa vain ko. kokelaita opettanut kielenopettaja. Hänen pitää olla yhtä hyvin taitotasoihin perehtynyt kuin kokeen sisällön arvioijien.

Muutamat, pääasiassa sensoreina toimivat, kielenopettajat arvioivat ilman mitään korvausta omien oppilaidensa taitotasoa. Keskipitkässä ruotsissa kuusi opettajaa arvioi 94 oppilasta, keskipitkässä suomessa kuusi opettajaa arvioi 79 oppilasta, pitkässä englannissa 13 opettajaa arvioi 290 oppilasta ja lyhyessä saksassa kolme opettajaa arvioi 25 oppilasta.

Arvioijat olivat kaikki kokeneita opettajia, jotka olivat perehtyneet Eurooppalaiseen viitekehukseen (2003) ja sen käyttöön. Työmäärän säästämiseksi heiltä ei kuitenkaan kerätty näyttöä taitotasojen tulkinnasta pyytämällä heitä arvioimaan taitotasokuvainten tasoa. Opettajat arvioivat opiskelijoidensa taitotasoa kuullun ja luetun ymmärtämisessä, sanaston ja kieliopin hallinnassa, kirjoittamisessa ja puhumisessa. He täyttivät arviointinsa rastittamalla sopivat tasot ja arvioiden tukena heillä oli käytettävissä kunkin alueen taitotasoskaala.

Opettajien arvioiden keskiarvo korreloi hyvin oppilaiden ylioppilaskokeessa saaman summapistemäärän kanssa: pitkässä englannissa korrelaatio oli 0.78, keskipitkässä ruotsissa 0.79, keskipitkässä suomessa 0.85 ja lyhyessä saksassa 0.85.

Pitkässä englannissa opettajien taitotasotulkinnat vastasivat varsin hyvin testikeskeisellä menetelmällä määritettyjä taitotasoa ylemmillä tasoilla (B1/B2–C1) eli niillä tasoilla, joilla valtaosa oppilaista onkin. Keskipitkässä ruotsissa vastaavuus oli hyvä tasoilla A2/B1–B1/B2 eli niillä tasoilla, joilla valtaosa oppilaista onkin. Alemmilla tasoilla opettajat olivat jonkin verran tiukkoja arvioinneissaan. Keskipitkän suomen ja lyhyen saksan tilanteet vastaavat hyvin keskipitkän ruotsin tilannetta.

Kokelaskeskeinen aineisto tuki hyvin koekeskeistä taitotasojen määrittelyä, mikä on merkittävä lisänäyttö asetettujen taitotasojen validiudesta.

4 TAITOTASOJEN ASETTAMISESTA

Tässä luvussa esitellään lyhyesti taitotasojen asettamisen taustaa. Ensin luvussa 4.1 kuvataan yleisesti hankkeessa käytettyä menetelmää. Tarkempi menetelmän kuvaus löytyy käsikirjasta *Manual for Relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference for Languages* (2009). Luvussa 4.2 puolestaan esitellään tarkemmin, miten osioiden taitotasoarviot on määritelty.

4.1 Menetelmän kuvaus

Professori Felianka Kaftandjjeva, joka oli taitotasojen asettamisen tunnettu asiantuntija, esitti useassa yhteydessä (mm. vuonna 2006 EU:n tukeman EBAFLS:in – European Item Bank project – yhteydessä), että osioiden taitotasojen määrittäminen ja taitotasorajojen asettaminen ovat saman kolikon kaksi eri puolta. Kun osioiden taitotasorajat on asetettu, on samalla itse asiassa asetettu pistemääriä koskevat taitotasorajat. On tärkeää tiedostaa, että arvioijien sisäinen yhdenmukaisuus (intrajudge consistency) osioiden vaikeustason arvioinnissa on keskeistä koekeskeisessä (test-centered) taitotasojen asettamisessa, mistä tässä hankkeessa on kyse. Arvioijien tulisi osata asettaa osioiden taitotasot siten, että ne vastaavat mahdollisimman hyvin osioiden keskinäistä empiiristä vaikeustasoa. Tämä merkitsee, että arvioijien koulutus on erittäin tärkeää. Vaikka arvioijat eivät luonnollisesti ole eivätkä voi olla täysin johdonmukaisia osioiden vaikeustasoarvioissaan, koulutuksella voidaan edistää yksimielisyyttä niin, että se on riittävän hyvä.

Taitotasorajoja asetettaessa on päätettävä, otetaanko huomioon mahdollisen arvaamisen vaikutus tulokseen. Olisi ehkä luontevaa pitää arvaamisrajan alapuolelle jääviä pistemääriä alle A1-tason indikaattoreina ja lähteä määrittämään rajoja tästä ylöspäin. Tämä merkitäisiin koodilla ”Alle A1”. Käytännössä tällaisia tapauksia ei esiintynyt. Myös A1-tasoisia suorituksia oli hyvin vähän — alle 1 %, ja usein kyse on ”tyhjän paperin” jättämisestä. Seuraavassa asiaa havainnollistetaan keskipitkän ruotsin taitotasojen asettamisella. Kuullun ymmärtämisen kokeessa voi osissa I–III saada arvaamalla keskimäärin 5 osiota oikein, joten arvaamalla saa tästä osasta 10 (painotettua) pistettä. Osissa IV–V on 10 osiota (3 vaihtoehtoa, painokerroin 3), joten arvaamalla voi saada 9 pistettä. Yhteensä kuullun ymmärtämisen kokeessa voi arvaamalla saada keskimäärin 19 pistettä (maksimi 90). Tulosta 19 pistettä ja sitä alempia pistemääriä on periaatteessa mahdollista pitää tasona ”alle A1”. Tekstin ymmärtämisen kokeessa arvaamalla saa 16 pistettä oikein ja rakenteiden ja sanaston kokeessa 8 pistettä. Näin ollen summapistemäärää tarkasteltaessa eivät pistemäärä 43 ja sitä alaisemmat pistemäärät liene osoituksena

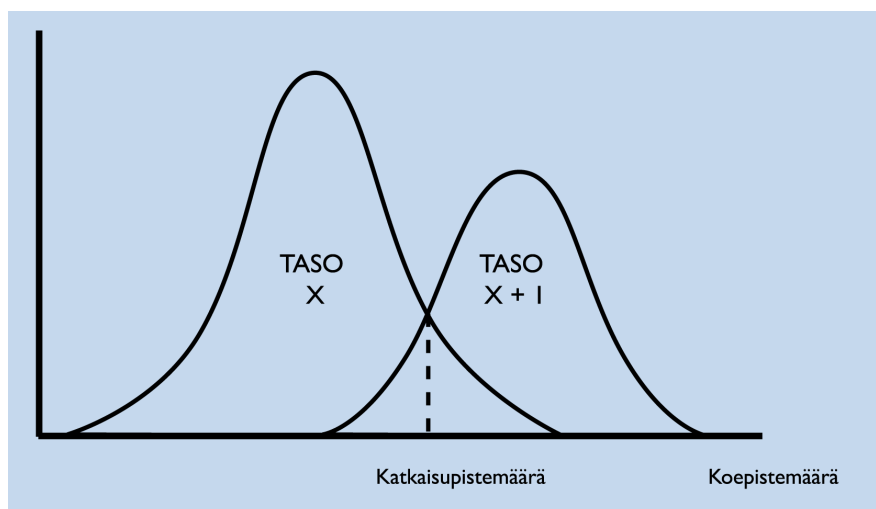
kielitaidosta. Tämä on 14,4 % prosenttia maksimipistemäärästä (299). Myös hyvin alhaisia kirjoituskokeen pisteitä voi pitää kyseenalaisena näyttönä edes alkeellisesta kielitaidosta.

Samaan tapaan on laskettu muissa kielissä, kuinka monta pistettä on mahdollista saada arvaamalla. Pitkän englannin kokeessa saa arvaamalla keskimäärin 19 pistettä kuullun ymmärtämisen kokeessa, 19 pistettä luetun ymmärtämisen kokeessa ja 10 pistettä kielioppia ja sanastoa testaavassa kokeessa eli yhteensä 45 pistettä (15 % maksimista). Keskipitkän suomen kokeessa arvaamisraja on kuullun ymmärtämisessä 21 pistettä, luetun ymmärtämisessä 19 pistettä sekä sanaston ja rakenteiden osalta 7 pistettä, ts. yhteensä 47 pistettä (15,7 %). Arvaamisraja on lyhyen ranskan kokeessa kuullun ymmärtämisessä 23 pistettä, luetun ymmärtämisessä 16 pistettä sekä sanaston ja rakenteiden hallintaa mittaavassa osassa 5 pistettä, yhteensä siis 44 pistettä (14,7 %). Lyhyen saksan kokeessa voi saada arvaamalla kuullun ymmärtämisessä 17 pistettä, luetun ymmärtämisessä 16 pistettä sekä sanaston ja rakenteiden hallinnan osalta 6 pistettä. Yhteensä arvaamisraja on siis 39 pistettä (13,0 %).

Koska arvaamisrajalla ei käytännössä ole vaikutusta taitotasojen asettamiselle, ei ylioppilaskokeessa liene tarkoituksenmukaista pyrkiä erottamaan skaalan alapäässä periaatteessa mahdollisia tasoja. Käytännössä alimmana taitotasona voitaisiin pitää luonnehdintaa ”alle A2.1”. Sama pätee skaalan yläpäässä: esimerkiksi pitkässä englannissa ei liene tarkoituksenmukaista erotella periaatteessa mahdollisia tasoja C1.1 ja C1.2 vaan niiden sijasta kuvaus ”yli B2.2” lienee riittävä. Taitotasoa asetettaessa on eri yhteyksissä kiinnitetty huomiota skaalan alapään ja yläpään aiheuttamiin ongelmiin.

Taitotasojen asettamisessa on erilaisia esityksiä siitä, mitä taitotason saavuttamiseen edellytetään. Jotkut katsovat, että esimerkiksi taitotason B2.1 saavuttamiseksi on periaatteessa osattava ratkaista kaikki sen alapuolella olevat tehtävät ja ainakin yksi B2.1-tason tehtävä. Jotkut toiset edellyttävät, että kaikki B2.1-tason tehtävät on osattava ratkaista oikein. Näiden ääripäiden lisäksi jotkut asiantuntijat edellyttävät, että vähintään 50 % B2.1-tason osioista on hallittava. Muiksi prosenttiosuuksiksi on esitetty 67 % tai 80 %.

Kaftandjjevan kehittämä metodi on lähinnä 50 %:n mallia. Osioiden (tehtävien) keskimääräisen arvion perusteella osiot luokitellaan taitotasolle. Taitotason X ja tason X+1 välisen katkaisupistemäärän asettamiseksi 1) lasketaan keskimääräinen osion vaikeustaso kaikille niille osioille, jotka ovat tasoa X tai sitä helpompia, 2) lasketaan keskimääräinen osion vaikeustaso kaikille niille osioille, jotka tasoa X+1 tai sitä vaativampia, 3) lasketaan näiden kahden keskiarvon keskiarvo, 4) tasojen välinen raakapistemäärä (summapistemäärä) perustuu niihin osioihin, joiden vaikeustaso on alempi kuin kohdan 3 mukaisesti laskettu. Tässä hankkeessa käytetty metodi on edellä kuvatun mallin sovellus, mutta ei sen ”mekaaninen” käyttö. Seuraava kuvio 1 havainnollistaa metodia. Vertailtavien ryhmien pistemääräjakaumat voivat mennä vaihtelevassa määrin päällekkäin.

Kuvio 1. Taitotasojen katkaisupistemäärän asettaminen

Metodi muistuttaa kokelasperusteiseen arviointiin perustuvaa ”vertailuryhmämetodia” (Contrasting Group Method), jossa verrataan kahta ryhmää: tietyllä taitotasolla olevat verrattuna niihin, jotka eivät ole tasoa saavuttaneet. Tätä menetelmää on käytetty myös vertailtaessa ryhmiä, jotka ovat saaneet tietynlaista opetusta verrattuna toisiin ryhmiin.

4.2 Osoiden taitotasoarviointi

Linkityshankkeessa käytetty menetelmä on Kaftandjjevan (2010) kehittämä, ja se on luotu eurooppalaiseen viitekehukseen liittyvien projektien yhteydessä. Sitä käytettiin, kun v. 2001 pitkän englannin koetulokset linkitettiin viitekehukseen (Kaftandjjeva & Takala 2002) ja kun keskipitkän ruotsin linkitys tehtiin kolme vuotta myöhemmin (Takala 2005). Sitä on käytetty menestyksellisesti myös Norjassa ja Kataloniassa vastaavissa linkityshankkeissa. Suomessa sitä käytettiin myös AMKKIA-hankkeessa (ks. tark. Juurakko & Takala 2001).

Nyt toteutetussa linkitysprojektissa on otettava huomioon se, että monivalintaosioissa on käytetty pisteytystä 0–1 (dikotominen pisteytys) ja ymmärtämistä mittaavissa avokysymyksissä on ollut useampia pisteluokkia (polytominen pisteytys). Lisäksi on otettava huomioon osakokeissa sovellettu painotus. Taulukko 7 havainnollistaa metodia. Kielikohtaiset taulukot ovat liitteessä 2.

Taulukko 7. Esimerkki käytetystä metodista

Taitotaso	Taitotasoittainen osiomäärä eri osakokeissa; osioiden pisteytys ja painotus							Osio- pisteiden summa	Kirjoitus- pisteet	Yhteis- pisteet	Taito- tasojen pisterajat
	Kuullun ymmärtäminen I-II; II-IV; V			Tekstin ymm 1.1a-f; 1.2		Sanasto/ rakent. 2,1; 2.2					
	n=25	n=10	n=5	n=25	n= 5	n= 30	n= 10				
	1x2	1x3	2x3	1x2	2x2	1x1	1x1				
Alle A2.1											
A2.1											
A2.2											
B1.1											
B1.2											
Yli B1.2											

Taitotasojen asettamisessa on otettava huomioon, että se poikkeaa perinteisestä pisterajojen asettamisesta. Perinteisessä menettelyssä kaikista monivalintaosioista saa yhden pisteen oikeasta vastauksesta. Näin hyvin helpot ja hyvin vaikeat osiot ovat samanarvoisia, vaikka niihin osataan vastata eri taitotasolla: helppo osio osataan ratkaista jo alemmalla taitotasolla, mutta vaikea osio edellyttää korkeampitasoista osaamista.

Näin ollen perinteisessä pisterajojen asettamisessa summapistemäärän kasvua pidetään suoraan osaamistason kasvuna. Sen sijaan taitotasoa asetettaessa on kiinnitettävä suurta huomiota osioiden edellyttämään osaamistasoon. Jos esimerkiksi taitotasolle A2.2 sijoittuu runsaasti osioita, se ei merkitse tasoarvion kohoamista tasolle B1.1, koska osiot eivät mittaa tason B1.1 mukaista osaamista. Osiomäärän kasvu tietyllä tasolla tuo vain lisänäyttöä siitä tasosta – varmistaa sen osuvuutta.

Taitotasojen ei voi pistemäärin ilmaistuna automaattisesti olettaa olevan yhtä laajoja, koska tämä edellyttäisi, että tähän on tietoisesti pyritty ja pyrkimyksessä myös onnistuttu. Siksi ei myöskään voida asettaa esimerkiksi alimman hyväksyttävän arvosanan rajaa jollakin ”kaavamaisella” periaatteella, esimerkiksi niin, että on saavutettava noin kolmasosa maksimipistemäärästä. On otettava huomioon opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet ja kokeeseen sisältyvien osioiden edellyttämä osaamistaso. Edellä sanottu merkitsee, että taitotasojen asettamisessa ja tulosten tulkinnassa on päähuomio kohdistettava osioiden edellyttämään taitotasoon. Se merkitsee myös, että koetehtävien laatijoiden on pystyttävä arvioimaan tehtäväluonnosten vaatimustaso riittävän tarkasti. Osioita arvioitaessa laskettiin arviointien keskiarvot, mediaanit ja moodit. Jatkovaiheessa perustana käytettiin mediaania, koska se ei ole samalla tavalla altis ääriarvojen suurelle vaikutukselle pienessä arvioijaryhmässä. Taitotasot asetettiin aluksi mediaanien mukaisiksi. Niiden yhteyttä osioiden ratkaisuprosentteihin selvitettiin laskemalla niiden väliset korrelaatiot tavallisesti kolmella tavalla: parametrinen Pearsonin tulomomenttikerroin (r) ja ei-parametriset Kendallin järjestyskorrelaatiokerroin (Kendallin tau) ja Spearmanin järjestyskorrelaatiokerroin (Spearmanin rho). Korrelaation tulisi olla kohtalaisen korkea, jotta taitotasot voidaan asettaa. Tähän ei ole olemassa mitään yksiselitteistä kriteeriä, mutta yleensä alle .30 korrelaatiota pidetään alhaisena, korrelaatiota .30 –.70 kohtalaisena, korrelaatiota .70–.90 korkeana ja yli .90 korrelaatiota hyvin korkeana.

Osioita koskevat korrelaatiot ovat negatiivisia, koska verrattavat asiat ovat toisilleen vastakkaisia: mitä korkeampi ratkaisuprosentti, sitä helpompi osio ja sitä alhaisemmalla taitotasolla se osataan ratkaista. Toisaalta mitä matalampi ratkaisuprosentti, sitä vaikeampi osio ja sitä ylempää taitotasoa se edellyttää. Korrelaatiot ovat siis negatiivisia kuullun ja tekstin ymmärtämisessä sekä sanaston ja rakenteiden hallintaa mittaavassa kokeessa. Korkea luku merkitsee kuitenkin toivottua läheistä yhteyttä. Kirjoitussuorituksissa asianlaita on toinen: mitä korkeampi pistemäärä, sitä parempi kirjoitussuoritus ja sitä korkeampi taitotasoa. Korrelaatio on siis positiivinen. Myös mediaanin ja taitotason korrelaatio on positiivinen, koska kyseessä on olennaisesti sama asia: taitotasossa on tehty edellä kuvattu vaikeustason huomioonottava tarkistus.

Käytetyssä metodissa osioiden taitotasoarvioita verrataan niiden empiiriseen vaikeustasoon (ratkaisuprosenttiin) ja jos joidenkin osioiden kohdalla todetaan perusteetonta poikkeamaa ylös- tai alaspäin, mikä on eri syistä toki mahdollista, niiden taitotaso ”normalisoidaan”. Termi ”taitotaso” viittaa tässä hankkeessa tällä tavalla tarvittaessa mukautettuun taitotasoarvioon.

Tällä tavalla määriteltiin kussakin kielessä ratkaisuprosenttien (tarkistetut) rajat kullekin taitotasolle, ja niitä käytettiin osioiden lopullisen taitotason määrittämisessä. Tämä tasoittaminen näkyy siten, että taitotasojen ja ratkaisuprosentin korrelaatio on korkeampi kuin (korjaamattoman) mediaanin ja ratkaisuprosentin korrelaatio. Korjaamaton korrelaatio olisi yleensä ollut sinänsä jo riittävän korkea.

Korrelaatioanalyysien tulokset on koottu kielittäin taulukoihin 8-12. Kuten edellä on selostettu, osioiden taitotasoarviointeja on verrattu korrelaatioanalyysillä niiden vaikeustasoon. Taitotasoarvioita on korreloitu osioiden ratkaisuprosenttiin ja kirjoitussuoritusten saamiin pistemääriin. Taitotaso on taitotasoarviointien ja empiiristen koetulosten harkinnanvarainen yhdistelmä. Lisäksi on korreloitu arvioijien taitotasoarviointien mediaani osioiden ratkaisuprosenttiin ja kirjoitussuoritusten pistemääriin sekä yhdistettyyn taitotasoarvioon.

Pitkässä englannissa (taulukko 8) tulokset osoittavat, että vaikeustason arvioinnin ja sen empiirisen tuloksen yhdistäminen lopulliseksi taitotasoarviointiksi parantaa vastaavuutta tuntuvasti verrattuna siihen, kun tarkastellaan arviointien mediaanien ja ratkaisuprosentin/pistemäärän korrelaatiota, joka sekin on varsin korkea. Yhdistetty taitotaso tuottaa kaikissa osatiedoissa erittäin korkean korrelaation (yli .90), ja myös rho ja tau ovat varsin korkeita.

Taulukko 8. Pitkän englannin taitotasojen korrelaatio osioiden ratkaisuprosenttiin ja kirjoitelman pistemääriin sekä taitotasoarviointien mediaaniin

Osataito	Korreloitavat muuttujat	Pearson korre-laatiokerroin.	Kendall tau	Spearman rho
Kuullun ymmärtäminen	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.933	-.853	-.971
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.714	-.632	-.761
	Mediaani/Taitotaso	.755	.684	.762
Luetun ymmärtäminen	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.962	-.909	-.985
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.352	-.306	-.364
	Mediaani/Taitotaso	.445	.380	.427
Sanasto ja rakenteet	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.971	-.911	-.978
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.727	-.600	-.723
	Mediaani/Taitotaso	.638	.567	.653
Kirjoittaminen	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	.973	.939	.928
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	.939	.890	.881
	Mediaani/Taitotaso	.982	.958	.932

Korrelaatiot ovat kaikissa osataidoissa melko korkeita tai korkeita. Ne antavat perusteita todeta, että määritellyt taitotasot ovat pitkässä englannissa hyvin perusteltuja.

Myös keskipitkässä ruotsissa (taulukko 9) korrelaatiot ovat melko korkeita tai korkeita kaikissa osataidoissa. Ruotsissa oli kyse toisesta linkityshankkeesta (ks. tark. Takala 2005), mikä osin selittää tulosta.

Taulukko 9. Keskipitkän ruotsin taitotasoarviointien ja osioiden ratkaisuprosenttien välisiä korrelaatioita

Osataito	Korreloitavat muuttujat	Pearson korre-laatiokerroin	Kendall tau	Spearman rho
Kuullun ymmärtäminen	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.931	-.823	-.924
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.828	-.632	-.735
	Mediaani/Taitotaso	.730	.662	.902
Luetun ymmärtäminen	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.971	-.881	-.963
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.679	-.630	-.781
	Mediaani/Taitotaso	.702	.696	.774
Sanasto ja rakenteet	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.861	-.749	-.874
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.618	-.518	-.622
	Mediaani/Taitotaso	.555	.535	.582
Kirjoitussuoritus, lyhyt	Taitotaso/Pistemäärä	.843	.828	.849
Kirjoitussuoritus, laajempi	Taitotaso/Pistemäärä	.861	.798	.846

Korrelaatiot antavat tukea asetettujen taitotasojen uskottavuudelle.

Keskipitkässä suomessa tarkistettujen taitotasojen korrelaatiot osioiden ratkaisuprosentteihin ja kirjoitussuoritusten pisteisiin ovat hyvät kuten taulukosta 10 ilmenee. Nämä korrelaatiot antavat tukea asetettujen taitotasojen uskottavuudelle. Sen sijaan arviointien korjaamattomat mediaanit ovat englantia ja ruotsia alhaisemmat, mikä osittain johtunee siitä, että kyseessä oli tietävästi ensimmäinen kerta, kun keskipitkän suomen taitotaso arvioitiin.

Taulukko 10. Keskipitkän suomen taitotasoarviointien ja osioiden ratkaisuprosenttien välisiä korrelaatioita

Osataito	Korreloitavat muuttujat	Pearson korrelaatio-kerroin	Kendall tau	Spearman rho
Kuullun ymmärtäminen	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.786	-.764	-.876
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.244	-.314	-.255
	Mediaani/Taitotaso	.386	.312	.386
Luetun ymmärtäminen	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.924	-.836	-.931
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.540	-.371	-.445
	Mediaani/Taitotaso	.550	.392	.421
Sanasto ja rakenteet	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.908	-.846	-.943
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.315	-.355	-.428
	Mediaani/Taitotaso	.252	.303	.333
Kirjoitussuoritus, lyhyt	Pistemäärä/Taitotaso	.925	.817	.833
Kirjoitussuoritus, laajempi	Pistemäärä/Taitotaso	.966	.969	.990

Lyhyessä ranskassa (taulukko 11) yhdistetty taitotaso osoittaa kaikissa osataidoissa erittäin korkeaa korrelaatiota (yli .90). Korrelaatiot antavat siis tukea asetettujen taitotasojen uskottavuudelle.

Taulukko 11. Lyhyen ranskan taitotasoarviointien ja osioiden ratkaisuprosenttien välisiä korrelaatioita

Osataito	Korreloitavat muuttujat	Pearson korrelaatiokerroin.	Kendall tau	Spearman rho
Kuullun ymmärtäminen	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.969	-.874	-.961
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.911	-.685	-.828
	Mediaani/Taitotaso	.889	.692	.772
Luetun ymmärtäminen	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.962	-.881	-.960
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.846	-.709	-.841
	Mediaani/Taitotaso	.657	.782	.857
Sanasto ja rakenteet	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.932	-.830	-.915
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.748	-.556	-.663
	Mediaani/Taitotaso	.651	.566	.641
Kirjoitussuoritus, lyhyt	Pistemäärä/Taitotaso	.943	ei laskettu	ei laskettu
	Pistemäärä/Mediaani	.919	ei laskettu	ei laskettu
Kirjoitussuoritus, laajempi	Pistemäärä/Taitotaso	.959	ei laskettu	ei laskettu
	Pistemäärä/Mediaani	.883	ei laskettu	ei laskettu

Lyhyessä saksassa tarkistettujen taitotasojen korrelaatiot osioiden ratkaisuprosentteihin ja kirjoitussuoritusten pisteisiin ovat hyvät kuten taulukko 12 osoittaa. Ne antavat tukea asetettujen taitotasojen uskottavuudelle.

Taulukko 12. Lyhyen saksan taitotasoarviointien ja osioiden ratkaisuprosenttien välisiä korrelaatioita

Osataito	Korreloitavat muuttujat	Pearson korrelaatiokerroin.	Kendall tau	Spearman rho
Kuullun ymmärtäminen	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.894	-.773	-.881
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.698	-.594	-.702
Tekstin ymmärtäminen	Mediaani/Taitotaso	.654	.563	.623
	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.928	-.827	-.917
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.637	-.533	-.645
Kieliooppi ja sanasto	Mediaani/Taitotaso	.619	.661	.748
	Taitotaso/Ratkaisuprosentti	-.928	-.819	-.915
	Mediaani/Ratkaisuprosentti	-.600	-.481	-.591
Kirjoitussuoritus, lyhyt	Mediaani/Taitotaso	.601	.516	.568
	Pistemäärä/Mediaani	.923	ei laskettu	ei laskettu
	Pistemäärä/Taitotaso	.943	ei laskettu	ei laskettu
Kirjoitussuoritus, pitkä	Pistemäärä/Mediaani	.868	ei laskettu	ei laskettu
	Pistemäärä/Taitotaso	.916	ei laskettu	ei laskettu

Yhteenvetona voidaan todeta, että kaikissa kielissä korrelaatiot ovat niin korkeita, että ne tukevat asetettujen taitotasojen luotettavuutta.

5 LINKITYSTULOKSIA

Tässä raportissa esitellään vain tärkeimmät tutkimustulokset kehittämishankkeesta. Ensinnäkin vastataan kysymykseen, millainen ylioppilastutkinnon kielikokeiden vaikeustaso on suhteessa Lukion opetussuunnitelman perusteisiin (2003). Toiseksi esitellään, minkä taitotason mukaista osaamista kokelaat osoittavat kunkin kielen kokeessa. Kolmanneksi tutkitaan sitä, miten ylioppilastutkinnon arvosanat ovat verrattavissa Lukion opetussuunnitelman perusteiden (2003) taitotasokuvauksiin. Näiden tulosten perusteella voidaan esittää tärkeitä kehittämisideoita luvussa 6.

5.1 Ylioppilastutkinnon kielikokeiden vaikeustaso verrattuna opetussuunnitelman perusteiden taitotasoihin

Ylioppilastutkinnon kielikokeiden vaikeustason pitäisi vastata Lukion opetussuunnitelman perusteissa (jatkossa =LOPS, 2003) kullekin oppimäärälle asetettua tavoitetasoa. Kokeen laadinnan ohjeena on, että suurin osa käytettävistä osioista eli noin 50 % pitäisi sijoittua tälle tavoitetasolle. Noin 20–25 % osioista puolestaan pitäisi olla tätä tavoitetasoa helpompia, jotta heikomminkin kokeessa menestyvät pystytään erottelemaan riittävän hyvin ja vastaavasti saman verran osioita pitäisi olla tavoitetasoa vaativampia, jotta parhaiten kokeessa menestyvienkin välillä ovat erot saadaan näkyville. Kiinnostavaa onkin tietää, miten kokeiden laadinnassa on onnistuttu tästä näkökulmasta.

Osioiden taitotasorajojen määrittelyssä on yhdistetty empiirinen tieto kunkin osion vaikeudesta ja arvioitsijoiden tekemät taitotasoarviot. Tämä yhdistäminen vaatii tilastollisia ajoja ja harkintaa, ja asetut ratkaisuprosenttirajat ovat huolellisen pohdinnan tulosta. Taulukkoon 13 on koottu ratkaisuprosenttirajat kielittäin ja

taitotasoin. Keskipitkässä ruotsissa ja suomessa sekä vastaavasti lyhyessä saksassa ja ranskassa päädyttiin yhteisiin ratkaisuprosenttirajoihin. Menetelmä on kuvattu tarkemmin edellä luvussa 4.2.

Taulukko 13. Osoiden taitotasorajat kielittäin: ratkaisuprosentit taitotasoin

Kieli	Alle A2.1	A2.1	A2.2	B1.1	B1.2	B2.1	B2.2	Yli B2.2
Pitkä englanti		95-100	88-94	77-87	70-76	62-69	52-61	<52
Keskipitkä ruotsi/suomi	89-100	76-88	60-75	45-59	31-45	<31		
Lyhyt ranska/saksa	86-100	73-85	66-72	50-65	<50			

Kun nämä ratkaisuprosenttirajat oli määritelty, oli mahdollista analysoida kielittäin, miten eri osataitoja mittaavat osiot sijoittuvat taitotasoin. Taulukko 14 kuvaa sitä, miten pitkän englannin kokeen eri osiot jakautuvat eri taitotasoin. Lukio-opintojen tavoitetasoin pitkässä englannissa on ymmärtämistaidoin B2.1 ja kirjoittamisessa B1.2. Kuten taulukosta 14 ilmenee, osioista 20 % asettuu tavoitetasoin B2.1. Suurin osa tehtävistä, peräti 64 %, on arvioitu tätä tasoin helpommiksi. Vain 16 % tehtävistä on puolestaan tätä tavoitetasoin vaativampia. Tulokset osoittavat siis, että pitkän englannin koe arvioitiin selkeästi LOPSin tavoitetasoin helpommaksi ja että kokeessa on hyvin eritasoin tehtäviä, jotka mittaavat kaiken tasoin osaamista tasoin A1–A2 tasoin C1–C2.

Taulukko 14. Pitkän englannin kokeen osoiden jakautuminen taitotasoin

Osataito	Osiot	Alle A2.2	A2.2	B1.1	B1.2	B2.1	B2.2	Yli B2.2
Kuullun ymmärtäminen/30 osiota	n		4	7	8	7	4	
	%		13,3	23,3	26,7	23,3	13,3	
Luetun ymmärtäminen/30 osiota	n	2	4	8	5	9	2	
	%	6,7	13,3	26,7	16,7	30,0	6,7	
Sanasto ja rakenteet/40 osiota	n		6	12	8	4	2	8
	%		15,0	30,0	20,0	10,0	5,0	20,0
Osioita/100	n	2	14	27	21	20	8	8
% osioista	%	2,0	14,0	27,0	21,0	20,0	8,0	8,0

Pitkässä englannissa on eri osataitoja mittaavien kokeiden välillä kuitenkin eroja taitotasoinjakautumisissa: kuullun ymmärtämisen kokeessa osoiden väliset tasoerot ovat pienimmät, kokeessa on tasoin A2.2–B2.2 arvioituja osioita, kun taas sanaston ja rakenteiden hallintaa mittaavassa osakokeessa on osioita tasoin alle A2.2 ylin tason B2.2, jonne on arvioitu peräti 20 % osioista. Kaikissa osakokeissa on puolestaan noin 36 % vähintään tasoin B2.1 arvioituja osioita. Helpoimmalta osakokeelta tulosten perusteella vaikuttaa luetun ymmärtämisen osakoe, jossa osioista 20 % on korkeintaan tasoin A2.2 ja vain 7 % ylin asetetun tavoitetasoin.

Keskipitkän ruotsin kokeessa ymmärtämistaidoin on LOPSissa tavoitetasoin määritelty B1.2 ja kirjoittamistaidoin B1.1. Taulukko 15 osoittaa, että osioista vain 10 % on tämän tavoitetasoin mukaisia ja noin 27 % vain vähän tätä tavoitetasoin helpompia eli tasoin B1.1. Suurin osa kokeen osioista on kuitenkin tasoin A2.2. Koetta ei voida pitää ylimoitettuna verrattuna LOPSissa määriteltyyn tavoitetasoin, vaan pikemminkin liian helppona.

Taulukko 15. Keskipitkän ruotsin kokeen osioiden jakautuminen taitotasoille

Osataito	Osiot	Alle A2.2	A2.2	B1.1	B1.2	Yli B1.2
Kuullun ymmärtäminen/ 30 osiota	n	3	16	7	3	1
	%	10,0	53,3	23,3	10,0	3,3
Luetun ymmärtäminen/ 30 osiota	n	7	11	9	1	2
	%	23,3	36,7	30,0	3,3	6,7
Sanasto ja rakenteet/ 30 osiota	n	4	14	8	4	
	%	13,3	46,7	26,7	13,3	
Osioita/90	n	14	41	24	8	3
% osioista	%	15,6	45,6	26,7	8,9	3,3

Keskipitkässä ruotsissa on eri osakokeiden välillä joitakin eroja taitotasojakauksissa: luetun ymmärtämisen kokeessa on muita osaitaitoja enemmän alle tason A2.2 osioita. Kaikissa osakokeissa on eniten tasolla A2.2 olevia osioita, joiden osuudet kuitenkin vaihtelevat kuullun ymmärtämisen kokeen yli 50 %:sta luetun ymmärtämisen 37 %:iin. Sanaston ja rakenteiden hallintaa mittaavassa osakokeessa ei ole ollenkaan tasoa B1.2 vaativampia osioita. Kaikkien osaitaitojen osalta voidaan todeta tarve kehittää koetta niin, että suurempi osa osioista asetuisi LOPSin tavoitetasolle tai ainakin lähemmäksi sitä. Lisäksi on selvästi tarpeen laatia myös tavoitetason yli meneviä osioita. Myös keskipitkän suomen kokeessa ymmärtämistaidoissa on LOPSissa tavoitetasoksi määritelty B1.2 ja kirjoittamistaidoissa B1.1. Koe osoittautui huomattavasti asetettua tavoitetasoa helpommaksi (taulukko 16): vain 2,5 % osioista on tasolla B1.2, ja noin 21 % tehtävistä on yhtä tavoitetasoa alempana. Yli puolet tehtävistä on tasolla A2.2 ja noin 21 % peräti tason A2.2 alapuolella.

Taulukko 16. Keskipitkän suomen kokeen osioiden jakautuminen taitotasoille

Osataito	Osiot	Alle A2.2	A2.2	B1.1	B1.2	Yli B1.2
Kuullun ymmärtäminen/ 25 osiota	n	8	11	5	1	
	%	32,0	44,0	20,0	4,0	
Luetun ymmärtäminen/ 30 osiota	n	6	17	6	1	
	%	20,0	56,7	20,0	3,3	
Sanasto ja rakenteet/ 25 osiota	n	3	13	6		3
	%	12,0	52,0	24,0		12,0
Osioita/80	n	17	41	17	2	3
% osioista	%	21,3	51,3	21,3	2,5	3,8

Keskipitkässä suomessa sekä kuullun että luetun ymmärtämisen kokeet ovat selkeästi asetettua tavoitetasoa helpommat: tason A2.2 alle on arvioitu peräti 32 % kuullun ymmärtämisen osioista ja 20 % luetun ymmärtämisen osioista. Suurin osa osioista on arvioitu tasolle A2.2 kaikissa osakokeissa. Ainoastaan sanaston ja rakenteiden hallintaa mittaavassa osakokeessa on yli tavoitetason asettuvia osioita, siellä niiden osuus on 12 %. Koetta voidaan pitää sekä kokonaisuutena että kaikkien osaitaitojen osalta liian helppona verrattuna LOPSissa määriteltyyn tavoitetasoon. Tilannehan on samanlainen molemmissa keskipitkissä oppimäärissä, ja siksi keskipitkän suomen kokeen kehittämistarpeet ovat samansuuntaisia kuin keskipitkässä ruotsissa, tosin vielä voimakkaammat.

Lyhyen ranskan tavoitetaso on LOPSissa A2.1–A2.2 kuullun ja luetun ymmärtämisessä sekä A1.3–A2.1 kirjoittamisessa. Kuten taulukosta 17 näkyy, arviointien mukaan lyhyen ranskan kokeessa suurin osa osioista on nimenomaan tavoitetasoilla A2.1–A2.2, yhteensä 55 % tehtävistä. Tavoitetasoa helpompia osioita on 23 % ja tavoitetasoa vaativampia 21 %. Koetta voidaan pitää hyvin LOPSin tavoitetason mukaan laadittuna, ja sen avulla pystytään erottelmaan myös hyvin sekä tavoitetason yläpuolelle yltäneet että sen alapuolelle jääneet kokelaat.

Taulukko 17. Lyhyen ranskan kokeen osioiden jakautuminen taitotasoille

Osataito	Osiot	Alle A2.1	A2.1	A2.2	B1.1	Yli B1.1
Kuullun ymmärtäminen/ 30 osiota	n	8	8	7	5	2
	%	26,7	26,7	23,3	16,7	6,7
Luetun ymmärtäminen/ 30 osiota	n	9	7	8	6	
	%	30,0	23,3	26,7	20,0	
Sanasto ja rakenteet/ 30 osiota	n	4	12	8	3	3
	%	13,3	40,0	26,7	10,0	10,0
Osioita/90	n	21	27	23	14	5
% osioista	%	23,3	30,0	25,6	15,6	5,6

Lyhyessä ranskassa on sanastoa ja rakenteita testaavassa osakokeessa vähiten tavoitetason alapuolelle arvioituja osioita, mutta puolestaan suurin osa tehtävistä tasolla A2.1 ja A2.2, yhteensä peräti 2/3 osioista. Ymmärtämistaitojen osakokeissa tavoitetasoilla A2.1–A2.2 on 50 % osioista ja taitotasojakaukmat ovat muutenkin suhteellisen lähellä toisiaan. Myös eri osataitojen kokeet näyttävät vastaavan hyvin tavoitetasoa.

Lyhyen saksan tavoitetasoksi on LOPSissa määritelty myös A2.1–A2.2 kuullun ja luetun ymmärtämisessä sekä A1.3–A2.1 kirjoittamisessa. Taulukosta 18 voi havaita, että osioista 50 % arvioitiin asetetulle tavoitetasolle. Sitä helpommiksi arvioitiin 21 % osioista ja vaativammiksi 29 % osioista. Koska näiden tavoitetasoa vaativampien osioiden osuus on näinkin korkea, voidaan koetta pitää jonkin verran ylimitoitettuna verrattuna LOPSissa asetettuun tavoitetasoon.

Taulukko 18. Lyhyen saksan kokeen osioiden jakautuminen taitotasoille

Osataito	Osiot	Alle A2.1	A2.1	A2.2	B1.1	Yli B1.1
Kuullun ymmärtäminen/ 30 osiota	n	7	9	5	9	
	%	23,3	30,0	16,7	30,0	
Luetun ymmärtäminen/ 30 osiota	n	11	6	10	2	1
	%	36,7	20,0	33,3	6,7	3,3
Sanasto ja rakenteet/ 26 osiota	n		4	9	10	3
	%		15,4	34,6	38,5	11,5
Osioita/86	n	18	19	24	21	4
% osioista	%	20,9	22,1	27,9	24,4	4,7

Lyhyessä saksassa on kuullun ymmärtämisen osakokeessa noin 47 % osioista tavoitetasoilla A2.1–A2.2, mutta huomiota kiinnittää, että tavoitetasojen yläpuolelle on arvioitu 30 % osioista. Luetun ymmärtämisen osakokeessa puolestaan vain 10 % osioista on tavoitetasojen yläpuolella ja noin 37 % niiden alapuolella. Luetun ymmärtämisen osakoetta voidaan siis pitää jonkin verran alimitoitettuna, kun taas kuullun ymmärtämisen

osakoe on hieman vaativa. Kaikkein selkeimmin LOPSin tavoitetasot ylittää kuitenkin sanaston ja rakenteiden hallintaa mittaava osakoe, jossa ei ole yhtään alle tavoitetasojen jäävää osiota ja jossa peräti 50 % osioista on tavoitetasojen yläpuolella. Tämän osakokeen osalta olisi selkeästi tarpeen alentaa vaatimustasoa.

Jos verrataan lyhyen ranskan ja lyhyen saksan kokeen osioiden jakautumista eri taitotasolle, huomataan, että saksan koe on selkeästi vaativampi kuin ranskan koe: saksan kokeessa on ensinnäkin enemmän tason A2.2 osioita kuin tason A2.1 osioita, kun ranskan kokeessa tilanne on päinvastainen. Lisäksi saksassa on huomattavasti enemmän tavoitetasoa vaativampia osioita kuin ranskassa. Kuten edellä todettiin, erityisesti rakenteen ja sanaston hallintaa mittaava osakoe on lyhyessä saksassa ylimitoitettu.

Kirjoitussuoritusten taitotasot määriteltiin myös. Taulukko 19 kertoo, mitä taitotasoa tietty kirjoitussuorituksesta annettu pistemäärä vastaa. Nämä vastaavuudet perustuvat arvioitsijoiden tekemiin kaksoisarvioihin: he arvioivat jokaisen kirjoitussuorituksen sekä ylioppilastutkinnossa käytettävillä pisteillä että Eurooppalaisen viitekehysten (2003) taitotasolla. Keskipitkässä ruotsissa ja suomessa sekä vastaavasti lyhyessä saksassa ja ranskassa päädyttiin yhteisiin määrittelyihin kuten osioiden ratkaisuprosenttirajoissakin.

Taulukko 19. Kirjoitussuoritusten taitotasorajat kielittäin: pistemäärät taitotasoin

Kieli	Alle A2.1	A2.1	A2.2	B1.1	B1.2	B2.1	B2.2	Yli B2.2
Pitkä englanti		Alle 48	48-59	60-69	70-79	80-87	88-90	91-99
Keskipitkä ruotsi/suomi	Alle 48	48-59	60-69	70-79	80-87	88-99		
Lyhyt ranska/saksa	Alle 48	48-64	65-79	80-89	90-99			

Kuten taulukosta 19 ilmenee, eri oppimäärien välillä on selkeät ja loogiset erot: pitkässä oppimäärässä edellytetään aina korkeampia pistemääriä tietyille taitotasolle kuin keskipitkässä ja lyhyessä oppimäärässä, ja sama pätee myös keskipitkän ja lyhyen oppimäärän vertailussa. On syytä huomioida, että pitkässä englannissa on yksi kirjoitussuoritus ja muissa oppimäärissä on kaksi kirjoitussuoritusta, joiden summapistemäärä on esitetty taulukossa 19. Keskipitkässä ja lyhyessä oppimäärässä kokelaat kirjoittavat yhden lyhyen suorituksen, josta maksimipistemäärä on 33 ja toisen laajemman suorituksen, josta maksimipistemäärä on 66.

5.2 Ylioppilastutkinnon kielikokeissa saavutetut taitotasot

Ylioppilastutkinnossa mitataan, miten lukion suorittaneet ovat omaksuneet kullekin oppimäärälle Lukion opetussuunnitelman perusteissa (2003) asetetut tavoitteet. Vieraisissa kielissä ja toisessa kotimaisessa kielessä käytetään tavoitteiden asettelussa Eurooppalaiseen viitekehukseen (2003) linkitettyjä Lukion opetussuunnitelman perusteiden (2003) taitotasokuvauksia (ks. tark. taulukko 1). Siksi on mahdollista tutkia, kuinka suuri osuus kokelaista ylittää kussakin oppiaineessa tälle ko. oppiaineelle asetetulle tavoitetasolle. Tavoitetaso on kuvattu hyvän osaamisen tasona, eli kaikkien ylioppilastutkinnon suorittavien ei tarvitse ylittää sellaiseen osaamiseen, vaan osa heistä voi mahdollisesti osoittaa vain heikkoa tai tyydyttävää osaamista.

Kokelaiden saavuttaman taitotason selvittämiseksi oli tarpeen analysoida kokeissa käytettyjen osioiden vaikeustaso sekä kirjoitussuoritusten osalta määrittellä kunkin pistemäärän osoittama taitotaso (ks. tark. 5.1). Tämän jälkeen voitiin tehdä laskelmat summapistemääristä kielittäin (ks. kielikohtaiset taulukot, Liite 2.) Taulukkoon 20 on koottu kaikkien kielten summapistemäärät taitotasoin. Taulukossa on varjostettu kunkin kielen kohdalla sille LOPSissa määritelty tavoitetaso.

Taulukko 20. Summapistemäärät kielittäin ja taitotasoin

Kieli	Alle A2.1	A2.1	A2.2	B1.1	B1.2	B2.1	B2.2	Yli B2.2
Pitkä englantia			-87	88-141	142-197	198-261	262-282	283-299
Keskipitkä ruotsi		-86	87-199	200-259	260-280	281-299		
Keskipitkä suomi		-107	108-224	225-271	272-284	285-299		
Lyhyt ranska	-91	92-170	171-239	240-280	281-299			
Lyhyt saksa	-85	86-148	149-233	234-284	285-299			

Taulukossa 20 kiinnittää ensimmäiseksi huomiota se, että lyhyessä ranskassa ja saksassa LOPSissa määritellylle tavoitetasolle A2.1–A2.2 yltää jo alle 100 pisteellä. Pitkässä englannissa tavoitetasolle yltää saatuun vähintään 198 pistettä, keskipitkässä ruotsissa 200 pistettä ja keskipitkässä suomessa 225 pistettä. Taulukossa 20 näkyy myös selkeästi, että taitotasojen välit eivät ole tasaisia, vaan osaksi kyse on muutaman kymmenen pisteen eroista niiden välillä, osaksi yli 100 pisteestä.

Taulukko 21 kuvaa kokelaiden prosentuaalista jakaumaa eri taitotasoin kussakin kielessä. Taulukossa on varjostettu kunkin kielen kohdalla sille LOPSissa määritelty tavoitetaso. Englannissa suurin osa kokelaista (57,5 %) yltää lukion tavoitetasolle B2.1 ja noin 12 % heistä jopa ylittää sen. Vain noin 30 % jää alle tavoitetasoin. Keskipitkissä oppimäärissä tilanne on puolestaan sellainen, että suurin osa kokelaista ei saavuta lukion tavoitetasoin mukaista osaamista: tavoitetasoin on ymmärtämistaidoin määritelty näissä oppimäärissä B1.2, mutta tuotantimistaidoin B1.1. Tason B1.1 saavuttaa ruotsissa noin 29 % ja suomessa noin 23 % kokelaista. Tasoin B1.2 puolestaan yltää vain 2–3 % kokelaista. Suurin osa kokelaista jää tasoin A2.2: ruotsissa noin 65 % kokelaista, suomessa puolestaan peräti noin 70 %.

Taulukko 21. Kokelaiden prosentuaaliset osuudet kielittäin eri taitotasoin

Kieli	Alle A2.1	A2.1	A2.2	B1.1	B1.2	B2.1	B2.2	Yli B2.2
Pitkä englantia (n=23066)		0,4	0,5	5,2	24,4	57,5	10,7	1,4
Keskipitkä ruotsi (n=8961)		3,0	65,5	28,8	2,6	0,2		
Keskipitkä suomi (n=258)		4,3	70,2	23,3	1,6	0,8		
Lyhyt ranska (n=1196)	0,9	13,0	52,5	29,8	3,7			
Lyhyt saksa (n=1730)	1,0	9,5	52,6	34,4	2,5			

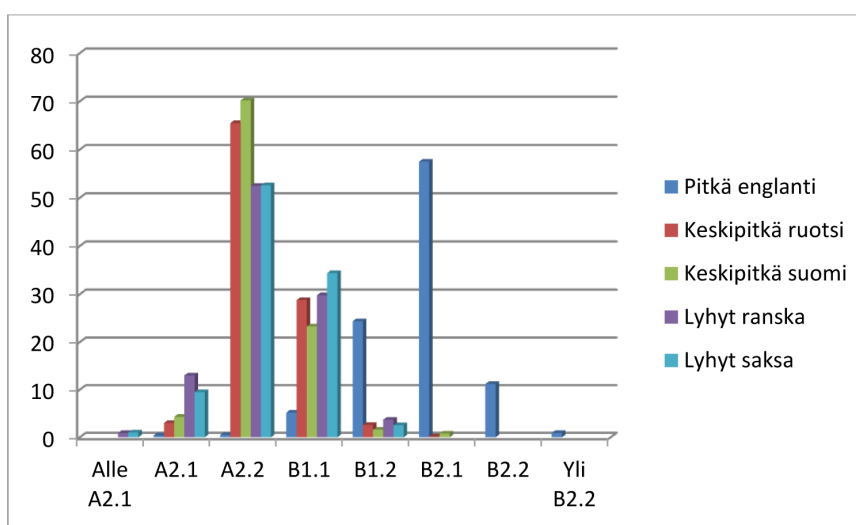

Lyhyessä ranskassa ja lyhyessä saksassa tilanne on puolestaan päinvastainen kuin keskipitkän oppimäärän kokeissa: lyhyissä oppimäärissä suurin osa kokelaista ylittää tavoitetasoista ylemmälle eli tasolle A2.2, vähän reilut puolet kummassakin kielessä. Yli 30 % kokelaista jopa ylittää osaamisellaan tämän tavoitetason. Tämä tulos ei kuitenkaan suoraan kerro kummassakaan näistä kielistä lyhyen oppimäärän lukiossa suorittaneiden osaamisen tasosta, koska kirjoittajissa on mukana myös pitkän ranskan ja pitkän saksan lukeneita. Taulukosta 22 käy ilmi, että heidän osuutensa oli kevään 2012 tutkinnossa noin 10 % lyhyessä ranskassa ja noin 17 % lyhyessä saksassa. Näiden kirjoittajien osuutta ja osaamista pitäisi tutkia vielä tarkemmin erikseen.

Taulukko 22. Eri oppimäärien kirjoittajien osuudet lyhyessä ranskassa ja lyhyessä saksassa keväällä 2012

Oppimäärä	Lyhyt ranska		Lyhyt saksa	
	n	%	n	%
A	118	9,9	293	16,9
B1	16	1,3	13	0,8
B2	507	42,4	757	43,8
B3	442	37,0	548	31,7
Ei tietoa	113	9,4	119	6,9
Yht.	1196	100,0	1730	100,0

Lyhyessä saksassa on vastaavasti jonkin verran vähemmän kuin lyhyessä ranskassa oppimäärän B3 mukaan opiskelleita. Kaikkien kokelaiden osalta ei ole käytettävissä tietoa siitä, mitä oppimäärää he ovat suorittaneet lukiossa. Kuvio 2 havainnollistaa vielä eri kielten prosentuaalisia jakaumia. Tässä kuviossa ei voi olla kiinnittämättä huomiota siihen, että vaikka keskipitkän suomen ja ruotsin tavoitetaso lukio-opinnoissa on asetettu lyhyttä ranskaa ja lyhyttä saksaa korkeammalle, ylioppilastutkinnon kielikokeissa lähes yhtä suuri tai jopa suurempi osa kokelaista ylittää tasolle B1.1 lyhyissä kuin keskipitkissä oppimäärissä. Tilanteenhan pitäisi luonnollisesti olla päinvastainen. Tämä tulos antaa syytä pohdiskeluun Lukion opetussuunnitelman perusteissa (2003) eri oppimäärille määriteltyjen tavoitetasojen mahdollisesta tarkistamisesta, ylioppilaskokeiden taitotasojen sopivuudesta ja ylioppilastutkinnon arvosanojen määrittämisestä. Englannin osalta tilanne onkin odotusten kaltainen eli kokeessa osoitetaan pääasiassa tason B2 mukaista englannin osaamista.

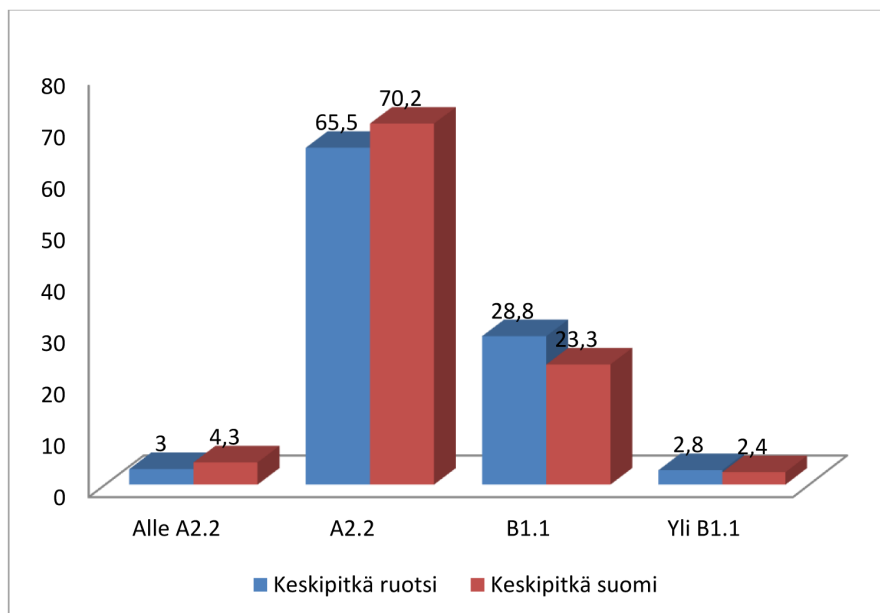

Kuvio 2. Kokelaiden jakaumat kielittäin eri taitotasolle keväällä 2012

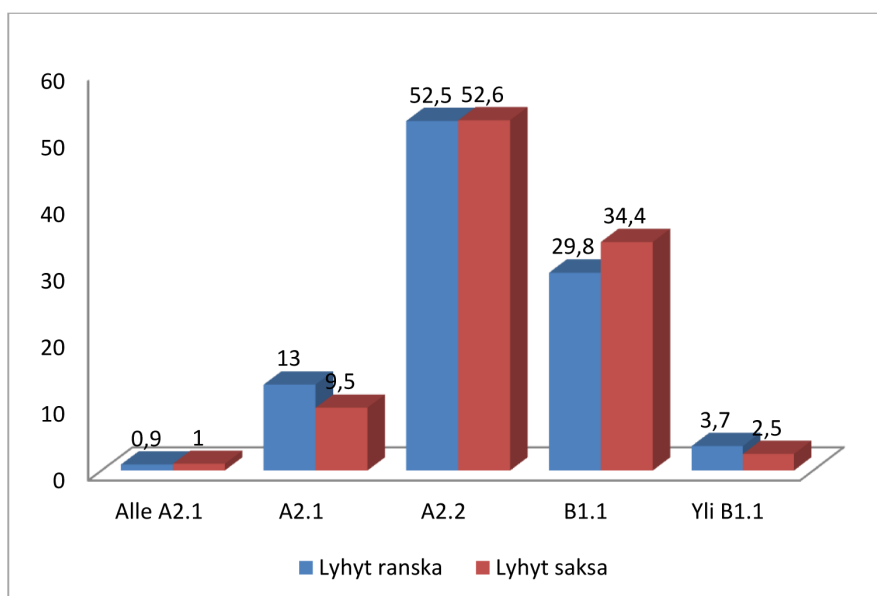

Tilanne on huolta herättävä keskipitkien oppimäärien kohdalla kuten kuviosta 3 ilmenee: suurin osa kokelaista ei ylioppilastutkinnoissa yllä lukion oppimäärän tavoitetasolle, mutta jos he jatkavat opintojaan korkeakoulussa, heiltä vaaditaan nimenomaan sen tavoitetason mukaista toisen kotimaisen kielen hallintaa (ks. tark. esim. Elsinen & Juurakko-Paavola 2006).

Kuvio 3. Prosentuaaliset taitotasojakaumat keskipitkässä ruotsissa ja keskipitkässä suomessa

Lyhyissä oppimäärissä on puolestaan havaittavissa selvästi kuten kuviossa 4 näkyy, kuinka hyvin kokelaat saavuttavat lukion tavoitetason: vain noin 1 % jää alemman tavoitetason alapuolelle ja peräti yli 1/3 heistä ylittää tavoitetasoa korkeampaan osaamiseen.

Kuvio 4. Prosentuaaliset taitotasojakaumat lyhyessä ranskassa ja lyhyessä saksassa

Kuten edellä todettiin, on kuitenkin tärkeää pitää mielessä, että nämä lyhyen oppimäärän tulokset eivät suoraan kerro vain lyhyen oppimäärän suorittaneiden osaamisesta. Lisäselvitykset olisivat tarpeen siitä, kuinka hyvin nimenomaan B-oppimäärän suorittaneet osaavat saksaa tai ranskaa. Selvää on kuitenkin näiden numeroitten valossa, että heidän osuutensa on merkittävän suuri myös vähintään tasolle B1.1 yltäneistä, koska A-oppimäärän suorittaneita oli kokeissa mukana kuitenkin vain 9–17 % kuten edellä taulukosta 22 käy ilmi.

5.3 Ylioppilastutkinnon kielikokeiden arvosanojen ja opetussuunnitelman perusteiden taitotasojen vastaavuus

Ylioppilastutkinnossa käytetään arvosanoja jaettaessa suhteellista jakaumaa. Annettujen ohjeiden mukaan eri arvosanojen osuuksien tulee olla seuraavat: improbatur 5 %, approbatur 11 %, lubenter 20 %, cum laude 24 %, magna cum laude 20 %, eximia 15 % ja laudatur 5 %. Koska arvostelussa käytetään tällaista menettelyä, kokelaiden saamat arvosanat eivät suoraan kerro heidän osaamisensa tasosta vaan pikemminkin siitä, mihin kohtaan kokelasjonossa he ovat kyseisellä koekerralla asettuneet. Tämän kehittämishankkeen yhteydessä oli kuitenkin myös mahdollista verrata ylioppilastutkinnossa annettavia arvosanoja Lukion opetussuunnitelman perusteissa (2003) määriteltyihin taitotasokuvauksiin. Menettely kuvataan tässä luvussa.

Taulukossa 23 on kuvattu pitkän englannin pisterajat, joita käytettiin kevään 2012 tutkinnossa ylioppilastutkinnon arvosanoja jaettaessa ja niiden rinnalle on laskettu taitotasoihin perustuvat rajat. On luonnollista, että pisterajat eivät ole täysin samat. Englannin summapistemäärien jakaumat näkyvät liitteessä 3.

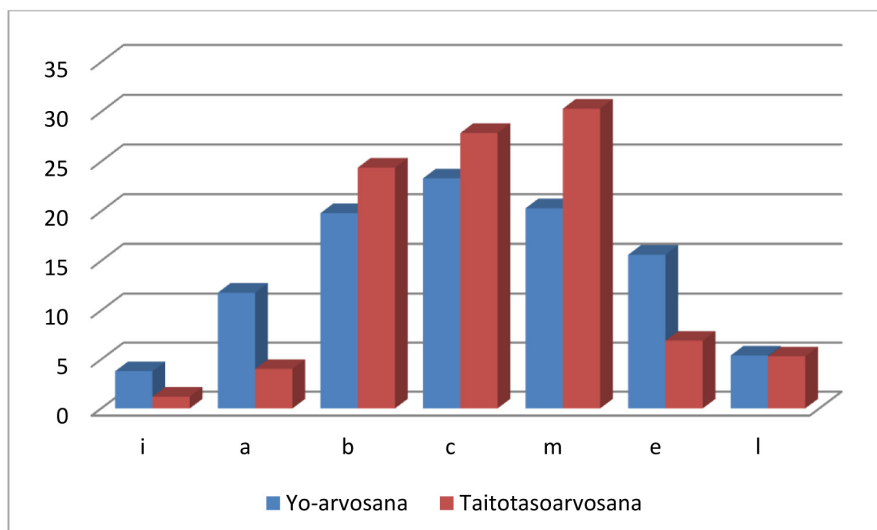
Taulukko 23. Pitkän englannin pisterajat kevään 2012 yo-tutkinnossa ja taitotasoihin perustuvat rajat

Arvosana	Yo-koe kevät 2012		Taitotasoihin perustuva raja		Yo-kokeen arvosanaa vastaava taitotaso
	pisteraja	%	pisteraja	%	
i		3,8		1,2	Alle B1.1/Matala B1.1
a	130	11,8	114	4,0	Matala B1.2
b	172	19,8	142	24,4	Vahva B1.2
c	205	23,3	198	27,9	Matala B2.1
m	232	20,3	231	30,3	Vahva B2.1
e	252	15,6	262	6,9	Vahva B2.1/Matala B2.2
l	272	5,4	272	5,4	Vahva B2.2/Yli B2.2

Taso B1.1 vastaa käytännössä ylioppilaskokeessa approbaturin rajaa. Lienee paikallaan pohtia, onko hyväksymisraja perusteettoman korkea. Approbatur on tasoltaan matala B1.2, lubenter vahva B1.2, cum laude matala B2.1, magna vahva B2.1, eximia vahva B2.1/matala B2.2. Laudatur kattaa tason vahva B2.2, ja huippupisteet saaneet yltävät tasolle C1.1.

Kuvio 5 osoittaa, miten taitotasojakaumat ja ylioppilastutkinnossa annettujen arvosanojen jakaumat vastaavat toisiaan. Kuviota tarkasteltaessa kannattaa huomioida, että ylioppilasarvotutkinnossa pisterajoja asetettaessa on käytetty pääosin normaalijakaumaa. Taitotasorajat puolestaan edustavat kriteeriviitteistä ("absoluuttisempaa") arviointia.

Kuvio 5. Yo-arvosanojen ja taitotasoarvosanojen jakaumat pitkässä englannissa

Taitotasoarvosanoihin perustuva jakauma osoittaa, että pitkässä englannissa voisi olla perusteltua antaa nykyistä enemmän erityisesti arvosanaa magna ja vastaavasti vähemmän arvosanoja eximia ja laudatur. Hylättyjen osuuden lisäksi myös arvosanan approbatur saavien osuus voisi olla pienempi.

Kuten taulukosta 24 ilmenee, keskipitkässä ruotsissa on noudatettu arvosanojen jakamisesta annettua jakaumaa hyvin tarkasti keväällä 2012. Taitotasoihin perustuvat rajat ovat osittain laskennallisia, koska esim. keskipitkässä ruotsissa suurin osa kokeista osoitti tason A2.2 mukaista osaamista ja siksi oli tarpeen jakaa vielä tasoa A2.2 matalaan (approbatur), keskitason (lubenter) ja vahvaan (cum laude) osaamiseen.

Taulukko 24. Keskipitkän ruotsin pisterajat kevään 2012 yo-tutkinnoissa ja taitotasoihin perustuvat rajat

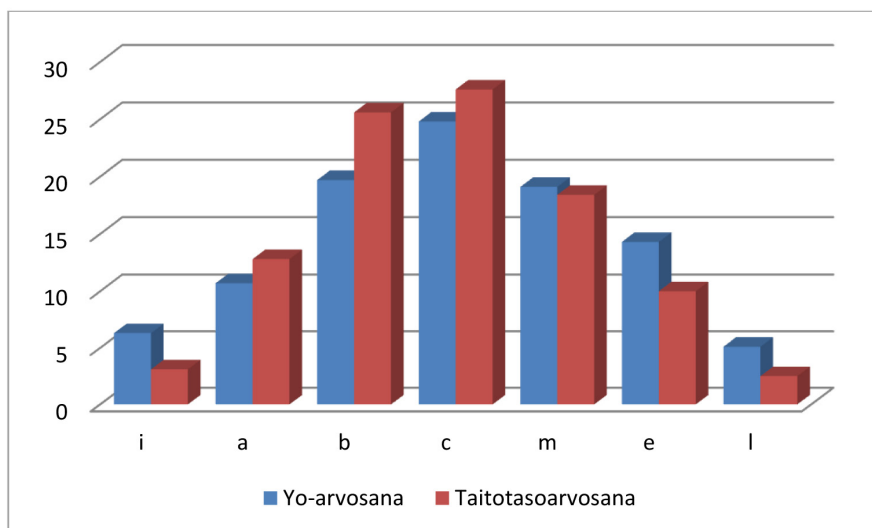
Yo-arvosana	Yo-koe kevät 2012		Taitotasoihin perustuva raja		Yo-kokeen arvosanaa vastaava taitotaso
	pisteraja	%	pisteraja	%	
i		6,3		3,1	Alle A2.2/Matala A2.2
a	101	10,7	87	12,8	Matala A2.2
b	126	19,7	124	25,6	Keskitasoinen A2.2
c	156	24,8	151	27,6	Vahva A2.2
m	189	19,1	200	18,4	Matala B1.1
e	218	14,3	230	10,0	Keskitasoinen/vahva B1.1
l	251	5,1	260	2,5	Vahva B1.1/B1.2

Keskipitkässä ruotsissa magna on puolestaan tasolla matala B1.1, eximia vastaa keskitasoista tai vahvaa B1.1 ja laudatur on tasoltaan lähinnä B1.2.

Kuvio 6 havainnollistaa eroja jakaumissa keskipitkässä ruotsissa, jos käytetään suhteellisen arvosteluun perustuvia pisterajoja tai jos käytetään taitotasoihin perustuvia rajoja. Kummassakin tapauksessa jakauma on aika lähellä

normaalijakaumaa kuten keskipitkän ruotsin summapistemäärienkin jakauma (ks. tark. liite 3). Tämä summapistemäärien normaalijakauma osoittaa sen, että kokelasjoukko on edelleen edustava otos kaikista suomenkielisiä kokelaista. Vaikka kokelaista noin 60–70 %:a kirjoittaa ruotsin, kun se ei ole enää pakollinen aine ylioppilastutkinnoissa, ei siis ole käynyt kuitenkaan niin, että vain hyvään osaamiseen yltävät kokelaat valitsisivat ruotsin.

Kuvio 6. Yo-arvosanojen ja taitotasoarvosanojen jakaumat keskipitkässä ruotsissa

Tämän vertailun perusteella näyttäisi siltä, että keskipitkässä ruotsissa olisi tarpeen antaa jonkin verran nykyistä enemmän arvosanoja approbatur, lubenter ja cum laude sekä nykyistä vähemmän arvosanoja eximia ja laudatur. Myös improbaturien osuus voisi olla nykyistä pienempi.

Keskipitkässä suomessa taitotasoihin perustuvat rajat asettuvat kautta linjan korkeammiksi kuin yo-kokeessa käytetyt pisterajat kuten taulukosta 25 ilmenee: jopa approbaturin raja nousisi.

Taulukko 25. Keskipitkän suomen pisterajat kevään 2012 yo-tutkinnoissa ja taitotasoihin perustuvat rajat

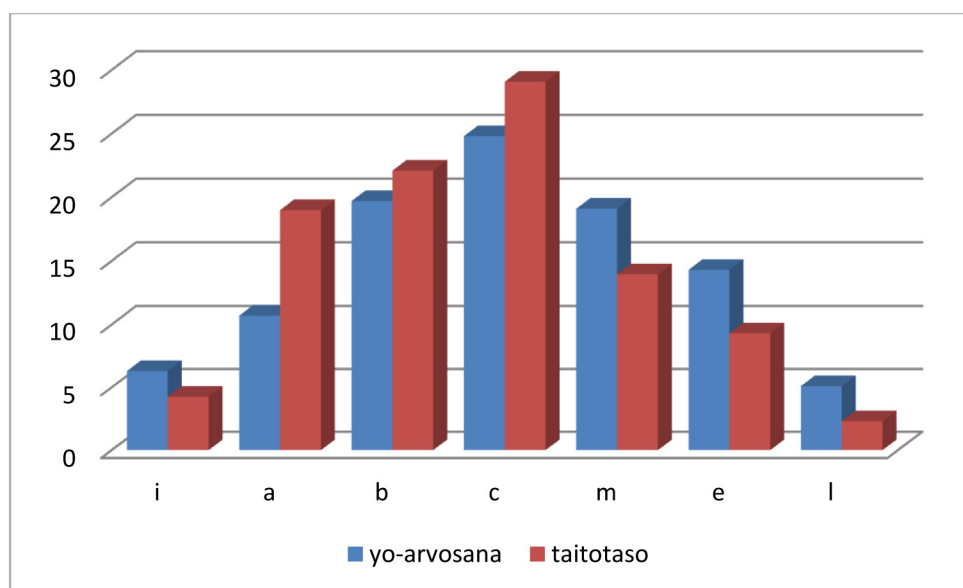
Arvosana	Yo-koe kevät 2012		Taitotasoihin perustuva raja		Yo-kokeen arvosanaa vastaava taitotaso
	pisteraja	%	pisteraja	%	
i		6,3		4,3	Alle A2.2
a	101	10,7	108	19,0	Matala A2.2
b	126	19,7	147	22,1	Keskitasoinen A2.2
c	156	24,8	186	29,1	Keskitasoinen A2.2
m	189	19,1	225	14,0	Vahva A2.2
e	218	14,3	249	9,3	Matala B1.1
l	251	5,1	272	2,3	Vahva B1.1

Keskipitkässä suomessa kaikkiaan arvosanat approbaturista magnaan kattavat tason A2.2 mukaista osaamista: approbatur on tasoltaan matala A2.2, lubenter ja cum laude vastaavat keskitasoista A2.2 ja magna vahvaa A2.2. Eximia on tasoltaan matala B1.1 ja laudatur on tasoltaan B1.2. Taitotasojen ja yo-arvosanojen vastaavuus on siis jonkin verran erilainen kuin keskipitkässä ruotsissa.

Kuvio 7 havainnollistaa vielä jakaumia keskipitkässä suomessa: jos arvosanat jaettaisiin taitotasoarviointien perusteella normaalijakauman sijaan, jakauma olisi vino kohti alempia arvosanoja kuten summapistemäärienkin jakauma (ks. tark. liite 3).

Kuvio 7. Yo-arvosanojen ja taitotasoarvosanojen jakaumat keskipitkässä suomessa

Keskipitkässä suomessa pitäisi erityisesti arvosanaa approbatur jakaa nykyistä enemmän. Sen sijaan korkeimpia arvosanoja magna, eximia ja laudatur voisi antaa nykyistä vähemmän. Tällaista jakaumaa puoltaisi myös se tosiasia, että keskipitkän suomen kirjoittajajoukko ei ole edustava otos kaikista ruotsinkielisistä kokelaista, koska suurin osa ruotsinkielisistä kokelaista valitsee ylioppilastutkinnossa pitkän suomen ja vain taidoiltaan heikoimmat valitsevat keskipitkän suomen.

Jos verrataan keskipitkässä ruotsissa ja keskipitkässä suomessa jaettuja arvosanoja suhteessa LOPSin taitotasoisiin, voidaan todeta, että arvosanat approbatur, lubenter ja cum laude vastaavat kummassakin oppimäärässä tason A2.2 mukaista osaamista. Sen sijaan arvosana magna vastaa keskipitkässä ruotsissa korkeampaa osaamista kuin keskipitkässä suomessa: ruotsissa se osoittaa tason B1.1 mukaista osaamista, kun taas suomessa vasta eximia osoittaa sen tason mukaista osaamista.

Lyhyessä ranskassa pisterajat asettuisivat eri tasoille kuin tutkinnossa käytetyt pisterajat, jos pisterajat perustuvat taitotasoihin kuten taulukosta 26 voi havaita. Erityisesti huomio kiinnittyy siihen, että approbaturin raja olisi paljon matalampi, lähes 25 %. Vastaavasti kaikkien arvosanojen rajat olisivat alempana.

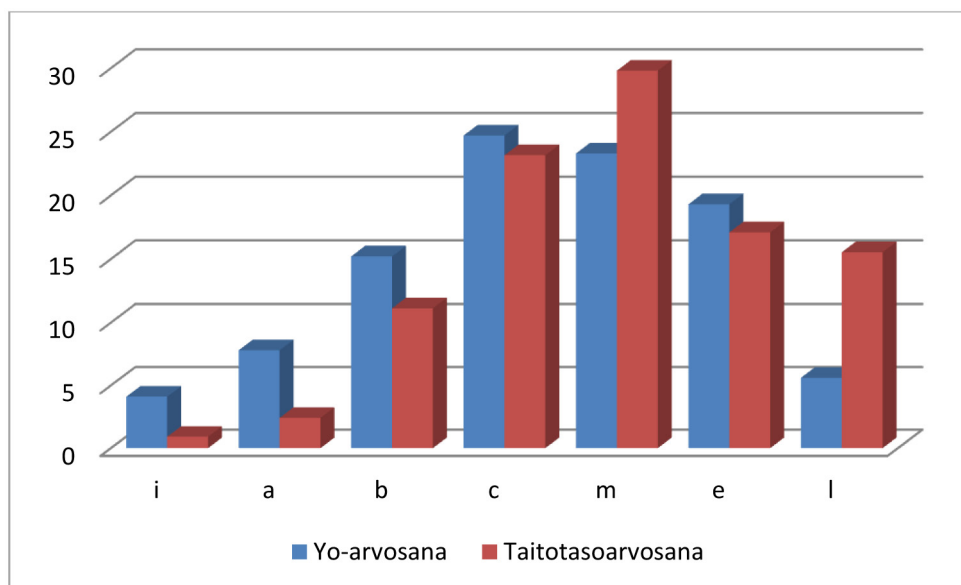

Taulukko 26. Lyhyen ranskan pisterajat kevään 2012 yo-tutkinnossa ja taitotasoihin perustuvat rajat

Arvosana	Yo-koe kevät 2012		Taitotasoihin perustuva raja		Yo-kokeen arvosanaa vastaava taitotaso
	pisteraja	%	pisteraja	%	
i		4,1		0,9	Alle A2.1
a	120	7,8	92	2,4	Keskitasoinen A2.1
b	153	15,2	131	11,1	Vahva A2.1/Matala A2.2
c	186	24,7	171	23,2	Keskitasoinen A2.2
m	220	23,3	205	29,8	Vahva A2.2/Matala B1.1
e	247	19,3	240	17,1	Keskitasoinen/Vahva B1.1
l	277	5,6	260	15,5	Vahva B1.1/B1.2

Taulukko 26 osoittaa, että lyhyen ranskan kirjoittaneista kokelaista monet ovat ylittäneet tavoitetasoa A2.1–A2.2 korkeammalle. On syytä kuitenkin huomata, että ranskaa A-oppimääränä opiskelleita on osallistujista noin 9 %: tulosta ei siis voida suoraan pitää lyhyen oppimäärän suorittaneiden taitotasona. Approbatur on tasoltaan keskitasoinen A2.1, lubenter vahva A2.1/matala A2.2, cum laude keskitasoinen A2.2, magna vahva A2.2/matala B1.1, eximia keskitasoinen/vahva B1.1 ja laudatur on tasoltaan lähinnä B1.2.

Lyhyen ranskan jakaumissa, joita havainnollistaa vielä kuvio 8, näkyy erityisen selkeästi, kuinka vino jakauman tulisi olla taitotasoihin perustuvien arvosanojen perusteella kohti parempia yo-arvosanoja: erityisesti laudaturien osuuden tulisi olla huomattavasti nykyistä korkeampi. Sama vinouma näkyy lyhyen ranskan summapistemäärissä (ks. tark. liite 3).

Kuvio 8. Yo-arvosanojen ja taitotasoarvosanojen jakaumat lyhyessä ranskassa

Myös magnan osuus olisi suurempi, jos arvosanoja voitaisiin jakaa taitotason perusteella. Alimpien arvosanojen improbaturin ja approbaturin osuus olisi todella minimaalinen, ja lisäksi arvosanan lubenter saavia olisi vähemmän.

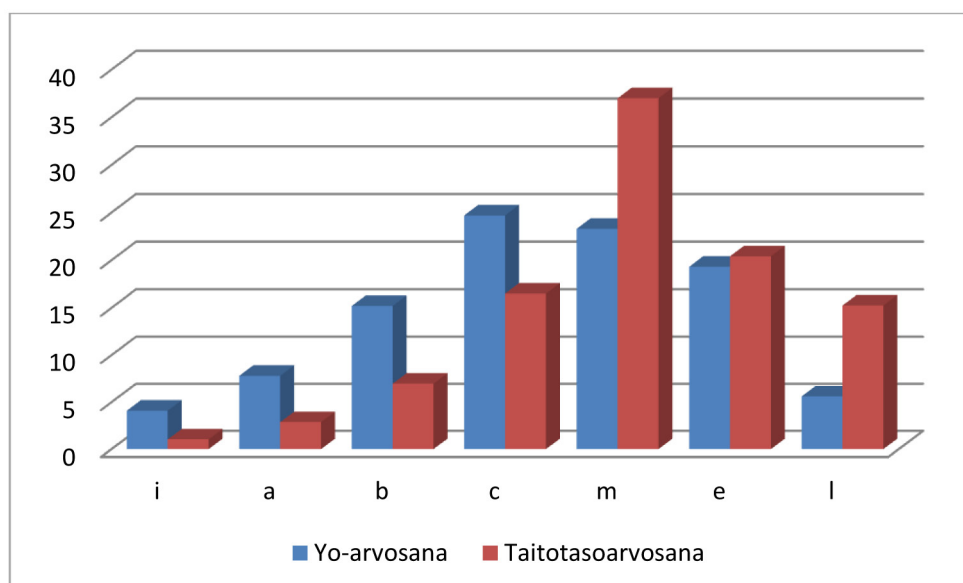
Lyhyessä saksassa tilanne näyttää samansuuntaiselta kuin lyhyessä ranskassa: kaikki taitotasoihin perustuvat pisterajat ovat alempia kuin ylioppilastutkinnoissa käytetyt pisterajat. Tarkemmat jakaumat kuvataan taulukossa 27.

Taulukko 27. Lyhyen saksan pisterajat kevään 2012 yo-tutkinnoissa ja taitotasoihin perustuvat rajat

Arvosana	Yo-koe kevät 2012		Taitotasoihin perustuva raja		Yo-kokeen arvosanaa vastaava taitotaso
	pisteraja	%	pisteraja	%	
i		4,1		1,0	Alle A2.1/Keskitasoinen A2.1
a	120	7,8	86	2,9	Vahva A2.1
b	153	15,2	117	7,0	Matala A2.2
c	186	24,7	149	16,5	Vahva A2.2
m	220	23,3	186	37,0	Vahva A2.2/Matala B1.1
e	247	19,3	234	20,4	Vahva B1.1
l	277	5,6	259	15,2	Vahva B1.1/B1.2

Lyhyessä saksassa approbatur on tasoltaan vahva A2.1, lubenter matala A2.2, cum laude vahva A2.2, magna vahva A2.2/matala B1.1, eximia vahva B1.1 ja laudatur on tasoltaan lähinnä B1.2. Samalla tavalla kuin lyhyen ranskan kohdalla, on myös lyhyen saksan kohdalla tarpeen huomioida, että nämä tulokset eivät suoraan kerro lyhyen oppimäärän suorittaneiden taitotasosta, koska mukana on noin 17 % pitkän oppimäärän lukiossa suorittaneita.

Lyhyessä saksassa (kuviot 9) taitotasoihin perustuva arvosanajakauma näyttää hyvin toisenlaiselta kuin yo-kokeessa käytettävä pistejakauma. Lyhyessä saksassa pitäisi antaa huomattavasti enemmän arvosanoja magna, eximia ja laudatur: esim. laudaturien osuus tulisi olla noin kolminkertainen nykyiseen verrattuna eli 15 %. Sama trendi näkyy myös summapistemäärien jakaumissa (ks. tark. liite 3).

Kuvio 9. Yo-arvosanojen ja taitotasoarvosanojen jakaumat lyhyessä saksassa

Heikoimpia arvosanoja ei taitotasoihin perustuviin pisterajojen perusteella olisi juuri ollenkaan jaossa, vain noin 10 % saisi osaamisensa perusteella arvosanan approbatur tai lubenter ja 1 % improbaturin, kun kevään 2012 tutkinnossa näiden arvosanojen yhteenlaskettu osuus oli 27 %.

Vertailtaessa lyhyen saksan ja lyhyen ranskan tuloksia voidaan todeta, että niissä tilanne näyttää melko samanlaiselta. Lyhyessä saksassa tosin on jonkin verran korkeammat vaatimukset osaan arvosanoista ja myös jonkin verran suuremmat erot jakaumissa yo-arvosanojen ja taitotasoarvosanojen välillä.

Taulukossa 28 vertaillaan eri kielissä saavutettuja taitotasoa ja yo-arvosanoja. Huomio kiinnittyy ennen kaikkea siihen, minkä arvosanan kokelas saa yltaessään tiettyssä oppimäärässä sille Lukion opetussuunnitelman perusteissa (2003) asetetulle tavoitetasolle: lyhyessä saksassa ja ranskassa kokelas saa vain arvosanan approbatur, kun vastaavasti pitkässä englannissa hän yltaa arvosanaan cum laude, keskipitkässä ruotsissa arvosanaan magna ja keskipitkässä suomessa peräti arvosanaan eximia.

Taulukko 28. Eri kielten yo-arvosanojen ja Lukion opetussuunnitelman perusteiden (2003) taitotasojen vastaavuus (LOPS-tavoitetaso varjostettu) kevään 2012 kokeissa

Kieli	Approbatur	Lubenter	Cum laude	Magna	Eximia	Laudatur
Pitkä englantia	Matala B1.2	Vahva B1.2	Matala B2.1	Vahva B2.1	Vahva B2.1/Matala B2.2	Vahva B2.2/Yli B2.2
Keskipitkä ruotsi	Matala A2.2	Keskitasoinen A2.2	Vahva A2.2	Matala B1.1	Keskitasoinen B1.1	Vahva B1.1/B1.2
Keskipitkä suomi	Matala A2.2	Keskitasoinen A2.2	Keskitasoinen A2.2	Vahva A2.2	Matala B1.1	Vahva B1.1/B1.2
Lyhyt ranska	Keskitasoinen A2.1	Vahva A2.1/Matala A2.2	Keskitasoinen/Vahva A2.2	Vahva A2.2/Matala B1.1	Keskitasoinen/Vahva B1.1	Vahva B1.1/B1.2
Lyhyt saksa	Vahva A2.1	Matala A2.2	Vahva A2.2	Vahva A2.2/Matala B1.1	Vahva B1.1	Vahva B1.1/B1.2

Tilannetta ei voida pitää oikeudenmukaisena kokelaan näkökulmasta: saman arvosanan saaminen ylioppilastutkinnossa ei ole mahdollista eri aineissa samanlaisella osaamisella eivätkä esim. eri kielistä saadut arvosanat ole tässä mielessä vertailukelpoisia keskenään. Tavoitetilanne tulisi olla se, että lukion oppimäärän hallittuaan voi yltaa hyvään osaamiseen eli arvosanaan magna. Jos tavoittelee sitä parempaa arvosanaa, on myös hallittava lukion oppimäärä erinomaisesti. Pitkän englannin sekä keskipitkän ruotsin osalta nykytilannetta voidaan pitää suhteellisen hyvänä, kun taas lyhyessä ranskassa ja lyhyessä saksassa tilanne on todella nopeita korjaavia toimenpiteitä vaativa, koska niissä vaatimustaso hyvään yo-arvosanaan on liian korkea. Keskipitkässä suomessa hyvän arvosanan saa puolestaan oikeastaan liian helposti.

Lyhyen oppimäärän kirjoittajamäärät saksassa ja ranskassa ovat pudonneet huolestuttavasti viime vuosina. Ehkä yksi syy näiden oppimäärien kirjoittamatta jättämiseen voi olla, että kokelaat ja opettajat ovat tiedostaneet tosiasian, että hyvään arvosanaan vaaditaan näissä aineissa yli lukion oppimäärän yltävää osaamista. Osaltaan tähän on vaikuttanut se, että kokelasjoukko on valikoitunut ja että osa kirjoittajista on lukiossa suorittanut pitkän oppimäärän, mutta valitsee ylioppilastutkinnossa siitä huolimatta lyhyen oppimäärän.

Edellä kielikohtaisesti esitetyt taitotasorajoihin perustuvat jakaumat voisivat olla yksi mahdollinen ratkaisu tähän ongelmaan. Kielikohtaiset vastaavuudet on vielä koottu taulukkoon 29, jossa niitä on vertailtu keväällä 2012 annettujen arvosanojen taitotasovastaavuuteen.

Taulukko 29. Eri kielten yo-arvosanojen ja Lukion opetussuunnitelman perusteiden (2003) taitotasojen vastaavuus kevään 2012 tutkinnossa vertailussa tietyn arvosanan laskennalliseen taitotasoon (LOPS-tavoitetaso varjostettu)

Kieli		Approbatur	Lubenter	Cum laude	Magna	Eximia	Laudatur
Pitkä englantia	K-2012	Matala B1.2	Vahva B1.2	Matala B2.1	Vahva B2.1	Vahva 2.1/ Matala B2.2	Vahva B2.2/Yli B2.2
	Lask.	Vahva B1.1	B1.2	Matala B2.1	Vahva B2.1	Matala B2.2	Vahva B2.2
Keskipitkä ruotsi	K-2012	Matala A2.2	Keskitasoinen A2.2	Vahva A2.2	Matala B1.1	Keskitasoinen B1.1	Vahva B1.1/ B1.2
	Lask.	Matala A2.2	Keskitasoinen A2.2	Vahva A2.2	Matala B1.1	Vahva B1.1	B1.2
Keskipitkä suomi	K-2012	Matala A2.2	Keskitasoinen A2.2	Keskitasoinen A2.2	Vahva A2.2	Matala B1.1	Vahva B1.1/ B1.2
	Lask.	Matala A2.2	Keskitasoinen A2.2	Vahva A2.2	Matala B1.1	Vahva B1.1	B1.2
Lyhyt ranska	K-2012	Keskitasoinen A2.1	Vahva A2.1/Matala A2.2	Keskitasoinen /Vahva A2.2	Vahva A2.2/ Matala B1.1	Keskitasoinen/ Vahva B1.1	Vahva B1.1/ B1.2
	Lask.	Matala A2.1	Vahva A2.1	Matala A2.2	Vahva A2.2	Matala B1.1	Vahva B1.1
Lyhyt saksa	K-2012	Vahva A2.1	Matala A2.2	Vahva A2.2	Vahva A2.2/ Matala B1.1	Vahva B1.1	Vahva B1.1/ B1.2
	Lask.	Matala A2.1	Vahva A2.1	Matala A2.2	Vahva A2.2	Matala B1.1	Vahva B1.1

Tämän uuden mallin lähtökohtana on, että jos kokelas ylittää tiettyyn osaamiseen, hänen pitäisi aina saada tietty arvosana sen sijaan että hänen arvosanansa määräytyy ensisijaisesti sen mukaan, missä hänen paikkansa on normaalijakauman mukaan. Lisäksi lähtökohtana on ollut, että samassa oppimäärässä pitäisi vaatia saman tason osaamista tiettyyn arvosanaan eli esim. keskipitkässä oppimäärässä tason B1.1 osaamista arvosanaan magna. Pitkän englannin ja keskipitkän ruotsin osalta kevään 2012 todellinen tilanne vastasi hyvin tätä laskennallista mallia. Tätä voidaan pitää hyvänä merkinä jatkotyöskentelyn kannalta: näissä kielissä on varmasti vankimmat perusteet voida antaa myös taitotasoperustaisia arvioita kokelaiden osaamisesta yo-arvosanojen rinnalla.

6 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Taitotasojen asettamishanke on koettu kielivaliokunnassa tärkeäksi kehittämiskohteeksi kielikokeiden laadunvarmistuksen näkökulmasta. Kaikki kielivaliokunnan jäsenet olivat erittäin sitoutuneita hankkeeseen osallistumiseen, ja se antoi hyvät edellytykset hankkeen onnistumiselle. Tilastollisten analyysien perusteella hanke näyttääkin onnistuneen hyvin: sekä kerätyn tutkimusaineiston reliabiliteetti että validius osoittautuivat hyväksi. Myös osallistujilta kerätty palaute oli pääosin myönteistä. Hankkeesta saadaan taitotasojen asettamisen lisäksi myös paljon muuta hyötyä ja apua kielikokeiden kehittämiseen sekä niin tehtävänlaatijoiden kuin sensorienkin koulutukseen.

Ylioppilastutkinnon kielikokeiden laatimista on kehitetty määrätietoisesti jo 2000-luvun alusta lähtien: kielikokeisiin on esim. laadittu Kielikokeiden laatijan opas, jossa on kuvattu tarkasti kaikki laadintatyöhön liittyvät vaiheet. Tässä hankkeessa saadut tulokset kokeiden vaikeustasosta osoittavat, että tehty kehittämistyö on kannattanut, mutta että sitä on myös edelleen jatkettava. Erityisesti kuullun ja luetun ymmärtämistä mittaavien osioiden vaikeustason arviointi etukäteen on edelleen vaativa tehtävä kokeiden laatijoille. Tähän liittyy lisähaasteena se, että kokelaiden hankkima kielitaito vaihtelee suuresti ja osalla heistä voi olla odotettua taitotasoa korkeampi kielitaito, mikä taitotasoja ilmaistaessa tulisi pystyä osoittamaan. Pitkässä englannissa, keskipitkässä ruotsissa ja keskipitkässä suomessa on tarpeen laatia entistä vaativampia osioita: nämä kokeet osoittautuivat Lukion opetussuunnitelman perusteissa määritellyä tavoitetasoa helpommiksi. Kaikissa näissä kielissä suurempi osa osioista pitäisi jatkossa olla ko. oppimäärän tavoitetasolla ja myös nykyistä suurempi osa osioista tulisi olla yli tavoitetason. Pitkän englannin koe vastaa vaikeustasoltaan paremmin tavoitetasoa kuin keskipitkän ruotsin ja keskipitkän suomen kokeet. Lyhyen ranskan ja lyhyen saksan osalta tilanne näyttää siltä, että niiden vaikeustaso vastaa tarkemmin Lukion opetussuunnitelman perusteissa (2003) määritellyä tavoitetasoa ja että nämä kokeet siten ovat suhteellisesti vaativampia vaikeustasoltaan verrattuna pitkän englannin, keskipitkän ruotsin ja keskipitkän suomen kokeisiin. Lyhyessä ranskassa ja lyhyessä saksassa suurin osa osioista on Lukion opetussuunnitelman perusteissa (2003) määritellyn tavoitetason mukaisia tai jopa sen ylittäviä. Lyhyen saksan koetta voidaan pitää ylimitoitettuna verrattuna tavoitetasoon, ts. sen kokeen osioita olisi kehitettävä jonkin verran helpommiksi niin, että jatkossa suurempi osa osioista olisi alle tavoitetason tai tavoitetason alapäässä. Lyhyen ranskan koetta voidaan pitää vaikeustasoltaan oikeana verrattuna sille määriteltyyn tavoitetasoon.

Kielikokeiden sähköistämisen yhteydessä voidaan nähdä tärkeänä kehittämistarpeena siirtyminen ns. osiopankkipohjaiseen testaukseen ja pidemmällä aikavälillä mahdollisesti jopa siirtyminen adaptiiviseen tietokoneella tapahtuvaan testaukseen. Tällainen järjestely mahdollistaisi sen, että yhteen kieleen ei laadittaisi enää kuin yksi koe ja kokelas voisi tietokoneen avulla löytää itselleen sopivan tasoisin kokeen. Tämä ratkaisisi esim. ne ongelmat, joita aiheutuu siitä, että kokelas voi lukiossa suorittaa tietystä aineesta, esim. saksasta tai ranskasta, pitkän oppimäärän, mutta kuitenkin tulla kirjoittamaan ylioppilastutkinnoissa lyhyen oppimäärän.

Tarkasteltaessa miten kokelaat yltyvät tutkituissa oppimäärissä niille Lukion opetussuunnitelman perusteissa (=LOPS 2003) määritellyille tavoitetasoille tulee esille huomattavia eroja eri kielten välillä. Pitkässä englannissa suurin osa kokelaista (noin 70 %) yltyä tavoitetasolle B2.1, kun taas keskipitkässä ruotsissa ja keskipitkässä suomessa suurin osa kokelaista (noin 70–75 %) jää tavoitetason B1.1–B1.2 alapuolelle. Lyhyessä ranskassa ja saksassa puolestaan lähes kaikki kokelaat saavuttavat tavoitetason A2.1–A2.2 ja noin 1/3 heistä jopa ylittää sen. Tulokset antavat pohtimisen aihetta: onko ko. oppimäärälle LOPSissa määritelty tavoitetaso realistinen, vai mahdollisesti yli- tai alimitoitettu? Ensinnäkin, jos suurin osa kokelaista yltyä hyvään osaamiseen kuten pitkässä englannissa, herää kysymys, onko tavoitetaso mahdollisesti alimitoitettu tai onko ko. aineen kurssimäärä liian suuri verrattuna tavoitetasoon? Toiseksi, jos suurin osa kokelaista ei saavuta hyvän osaamisen tasoa, kuten keskipitkässä ruotsissa ja keskipitkässä suomessa, herää kysymys, onko tavoitetaso ylipäättään mahdollista saavuttaa näissä oppimäärissä niille määritetyillä kurssimäärillä. Nämä näkökulmat olisi hyvä huomioida, kun päivitetään lukion opetussuunnitelman perusteita: on tarpeen miettiä, millaiseen osaamiseen tietyllä kurssimäärällä voidaan realistisesti yltyä ja millaista kielen omaksumista mahdollisesti tapahtuu koulun ulkopuolella ja miten se vaikuttaa osaamisen tasoon.

On tärkeää kuitenkin huomioida, että lyhyen ranskan ja lyhyen saksan osalta tulokset eivät suoraan kerro siitä, millaista osaamista ko. oppimäärän lukiossa suorittaneet omaavat, koska kirjoittajista osa on opiskellut pitkää oppimäärää ja tämä vääristää tuloksia.

Tulokset antavat myös aihetta pohtia laajemminkin erityisesti lukio-opetuksen kehittämistä: jos suurin osa luukiolaisista ei saavuta lukiolle asetettuja tavoitteita kuten tilanne on keskipitkän ruotsin ja keskipitkän suomen osalta, on tarpeen varmasti pohtia laajemminkin opetuksen kehittämistä. Ruotsin opetuksen osalta kehittämistarpeet on tiedostettu jo aikaisemminkin (ks. tark. esim. Elsinen & Juurakko-Paavola 2006; Tuokko 2009; Juurakko-Paavola 2011; Jauhojärvi-Koskelo & Palviainen 2011; Kantelinen 2011; Toiminnallista ruotsia 2012; Kansalliskielistrategia 2012), mutta konkreettiset toimenpiteet ovat edelleen jääneet vähäisiksi. Nyt olisi tarpeen oikeasti myös muuttaa toimintatapoja opetuksessa, koska tilanne alkaa käydä vuosi vuodelta yhä tukalamaksi erityisesti korkeakoulujen näkökulmasta, joilla ei ole kiristyvän taloustilanteen takia mahdollisuutta enää paikata alemmilla kouluasteilla syntyneitä aukkoja samalla tavalla kuin aikaisemmin. Ei voida myöskään pitää ylipäätään järkevänä kansantaloudellisena investointina sitä, että ensin lukio-opetukseen käytetään yhteisiä varoja, ja samat asiat pitäisi opettaa uudelleen sitten korkeakouluissa.

Vertailtaessa eri kielissä ylioppilastutkinnoissa jaettu arvosanoja ja ko. arvosanojen vastaavuutta Lukion opetussuunnitelman perusteiden (2003) taitotasoihin, ilmeni, että eri kielissä saadut arvosanat eivät ole yhteismittaisia. Jos kokelaan osaaminen vastaa ko. oppimäärälle asetettua tavoitetasoa, hänen pitäisi lähtökohtaisesti saada sama arvosana eri kielistä. Näin ei kuitenkaan tapahdu käytännössä, vaan kokelaat ovat täysin eriarvoisessa asemassa. Jos kokelas ylittää pitkässä englannissa tavoitetasolle B1.2, hän saa arvosanakseen cum laude tai sitä paremman. Jos hän sen sijaan saavuttaa keskipitkässä ruotsissa tai keskipitkässä suomessa tavoitetason B1.1–B1.2, hän saa arvosanan magna tai sitä paremman. Lyhyessä ranskassa ja lyhyessä saksassa hän puolestaan saa vain arvosanan approbatur yltyessään alemmalle tavoitetasolle A2.1. Tämän tilanteen selittää se, että ylioppilastutkinnoissa käytetään suhteellista arvostelua. Se ei kuitenkaan toimi hyvin sellaisissa kielikokeissa, joissa osallistujajoukko on valikoitunut kuten tilanne on esim. lyhyessä ranskassa ja lyhyessä saksassa. Suhteellinen arvostelu ei toimi myöskään kaikissa muissa aineissa, ja syyskuussa 2013 ylioppilastutkintolautakunta tekikin päätöksen, että sen käytöstä luovutaan vähitellen kevääseen 2016 mennessä ja siirrytään uuteen matemaattiseen malliin perustuvaan arvosanajakaumaan.

Ylioppilastutkinnon kielikokeiden tulosten luotettavuutta ja uskottavuutta lisäksi varmasti, jos ylioppilastutkinnon kielikokeiden arvosanat kertoisivat tulevaisuudessa nykyistä läpinäkyvämmiin siitä millaista osaamista kokelailla on. Kielikokeissa olisikin mahdollisuus kehittää arvosanojen jakaumaperusteita tähän suuntaan edellä mainitun ylioppilastutkinnoissa jo kevästä 2014 alkaen käyttöön otettavan matemaattisen mallin rinnalla: kielikokeissa voitaisiin kehittää myös taitotasoperustaista arviointia (ks. tark. edellä luku 5.3). Jatkossa kielikokeista voitaisiin antaa ylioppilastutkintotodistukseen arvosanamerkintä esimerkiksi seuraavalla tavalla: Englanti (pitkä oppimäärä), laudatur (B2). Tällaiset Eurooppalaisen viitekehyksen (2003) taitotasoihin linkittyvät tutkintotodistusmerkinnät takaisivat ylioppilastutkinnon arvosanojen kansallisen ja kansainvälisen vertailtavuuden: kansallinen vertailtavuus tarkoittaisi sitä, että eri tutkintokertojen tulokset olisivat nykyistä vertailukelpoisempia keskenään ja kansainvälinen vertailtavuus sitä, että esim. kansainväliseen vaihtoon hakevilla ylioppilailta olisi jo ylioppilastutkintotodistuksessa arvio siitä, millainen osaamisen taso heillä on ko. kielessä. Myös monet työnantajat, kuten esim. ministeriöt, edellyttävät yhä useammin arviota kielitaidon tasosta nimenomaan Eurooppalaisen viitekehyksen (2003) taitotasokuvausten mukaisesti ja saattavat asettaa tiettyjä minimivaatimuksia kielitaidon osalta. Kansainvälisen vertailtavuuden takia nämä linkitykset tulisi tehdä nimenomaan Eurooppalaisen viitekehyksen (2003) taitotasoihin eikä Lukion opetussuunnitelman perusteiden (2003) taitotasokuvauksiin. Tarpeen vaatiessa voidaan kotimaiseen käyttöön laatia muunnostaulukko, jossa osoitetaan Eurooppalaisen viitekehyksen ja Lukion opetussuunnitelman perusteiden taitotasokuvausten vastaavuus.

Ylioppilastutkinnon kielikokeiden kehittämiseen tarvittaisiin lähivuosina lisää erillisrahoitusta, jotta esitetyt kehittämistarpeet voitaisiin toteuttaa. Kiireellisiä tarpeita ovat edellä esitettyjen lisäksi esim. nyt tämän kehittämishankkeen ulkopuolelle jääneiden kielten verrantaminen Eurooppalaiseen viitekehykseen (2003). Vain se mahdollistaisi Eurooppalaiseen viitekehykseen (2003) linkitettyjen arvosanojen antamisen kaikissa kielissä ja oppimäärissä. Kehittämistyön tueksi tarvitaan ehdottomasti myös tutkimusta ja opetuskokeiluja: kehittämis-

työhän tarvitaan siis laajempaa osallistujajoukkoa, myös tutkijoita ja kieltenopettajia ylioppilastutkintolautakunnan jäsenten lisäksi. Seuraava askel kielikokeiden kehittämisessä on kokonaisvaltaisen kielikokeiden kehittämissuunnitelman laatiminen, johon esim. nämä edellä mainitut asiat tulevat sisältymään.

Lähteet

Cizek, G. J. & Bunch, M. B. (2007). *Standard Setting. A Guide to Establishing and Evaluating Performance Standards on Tests*. Thousand Oaks, Ca: Sage.

Elsinen, R. & Juurakko-Paavola, T. (2006). Korkeakouluopiskelijoiden ruotsin kielen taidon arviointi. Hämeen ammattikorkeakoulu. HAMKin julkaisuja 4/2006.

Eurooppalainen viitekehys (2003). Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Porvoo: WSOY.

Jauhojärvi-Koskelo, C. & Palviainen, Å. (2011). ”Jag studerar gärna svenska men är inte nöjd med det jag kan.” Motivation, attityder och färdigheter i svenska hos finska universitetsstuderande. Teoksessa T. Juurakko-Paavola & Å. Palviainen (toim.): *Svenskan i den finska skolan och högre utbildningen. Om kunskaper och motivation genom olika utbildningsstadier*. Hämeen ammattikorkeakoulu. HAMKin julkaisuja 11/2011, 81–102.

Juurakko, T. & Takala, S. (2001). Kohti yhdenmukaisempaa kielitaidon arviointia ammattikorkeakouluissa. Teoksessa T. Juurakko (toim.) *Kielitaidon arvioinnin yhdenmukaistaminen ammattikorkeakouluissa (AMKKIA)*. Hämeen ammattikorkeakoulun julkaisuja A: 16, 9–24.

Juurakko-Paavola, T. (2011). Yrkeshögskolestudenters kunskaper i och motivation för att studera svenska. Teoksessa T. Juurakko-Paavola & Å. Palviainen (toim.): *Svenskan i den finska skolan och högre utbildningen. Om kunskaper och motivation genom olika utbildningsstadier*. Hämeen ammattikorkeakoulu. HAMKin julkaisuja 11/2011, 61–80.

Kaftandjjeva, F. (2010). Methods for setting cut scores in criterion-referenced achievement tests. A comparative analysis of six recent methods with an application to tests of reading in EFL. EALTA. <http://www.ealta.org/resources.htm>

Kaftandjjeva, F. & Takala, S. (2002). Relating the Finnish Matriculation Examination English Test Results to the CEF Scales. Paper presented at the Seminar on Linking Language Examinations to CEFR. Helsinki, June 31–July 2 2002.

Kane, M. T. (2006). Validation. Teoksessa R. L. Brennan (toim.) *Educational measurement* (4th edition). Westport, CT: NCME/ACE, 17–64.

Kansalliskielistrategia (2012). <http://vnk.fi/hankkeet/kansalliskielistrategia>

Kantelinen, R. (2011). Kan yrkesstuderande svenska och vill de alls lära sig det? Teoksessa: T. Juurakko-Paavola & Å. Palviainen (toim.) *Svenskan i den finska skolan och högre utbildningen. Om kunskaper och motivation genom olika utbildningsstadier*. HAMKin julkaisuja 11/2011, 41–60.

Laki lukiolain muuttamisesta (2004). <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040766>

Lukion opetussuunnitelman perusteet (=LOPS) (2003). Helsinki: Opetushallitus.

Manual for Relating Language Examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (2009). Strasbourg: Council of Europe. http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/manuel1_en.asp#Manual

Takala, S. (2005). Ylioppilastutkinnon B-ruotsin arvosanojen ja kielten eurooppalaisen viitekehyksen taitotasojen vastaavuutta koskeva tutkimus. Julkaisematon käsikirjoitus.

Toiminnallista ruotsia – lähtökohtia ruotsin opetuksen kehittämiseksi toisena kotimaisena kielenä (2012). Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:9.

Tuokko, E. (2009). Miten ruotsia osataan peruskoulussa? Perusopetuksen päättövaiheen ruotsin kielen B-oppimäärän oppimistulosten kansallinen arviointi 2008. Oppimistulosten arviointi 2/2009. Opetushallitus: Helsinki Edita Prima Oy.

Muita lähdevinkkejä

Cadre européen commun de référence pour les langues. Apprendre, enseigner, évaluer (2001). Didier.

Cizek, G. J. (2012) (toim.). Setting Performance Standards. Foundation, Methods, and Innovations. New York & London: Routledge.

Common European Framework of Reference for Languages. Learning, Teaching, Assessment (2001). Council of Europe. Cambridge University Press. http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Cadre1_en.asp

Figueras, N. & Noijons, J. (2009) (toim.). Linking to the CEFR levels: Research perspectives. <http://www.ealta.org/resources.htm>

Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen (2001). Berlin: Langenscheidt.

Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning (2007). Stockholm: Skolverket.

Haertel, E. H. (2006). Reliability. Teoksessa R. L. Brennan (toim.) Educational measurement (4th edition). Westport, CT: NCME/ACE, 66–110.

Reference Supplement to the Preliminary Pilot version of the Manual for relating examinations to the Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. (S. Takala, toim. 2004). Council of Europe: Strasbourg. http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Manuel1_EN.asp

Trim, J. L. M. (2007). Modern Languages in the Council of Europe 1954–1997. Council of Europe: Strasbourg. http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Publications_EN.asp

Zieky, M.J, Perie, M. & Livingston, S.A. (2008). Cutscores: A Manual for Standards of Performance on Educational and Occupational Tests. Princeton, N.J. Educational Testing Service.

LIITE I. Koetehtävien kuvaukset

Tässä liitteessä kuvataan kaikki analysoitujen kevään 2012 kielikokeiden sisällöt niin kirjallisen kokeen kuin kuullun ymmärtämisen kokeen osalta. Pohjatekstien vaikeustason määrittelyssä on käytetty avuksi luettavuusindeksiä, mikäli sellainen mittaristo on ollut käytettävissä ko. kieleen.

PITKÄ ENGLANTI

Kuullun ymmärtäminen

Kuullun ymmärtämisen osakokeessa oli 25 monivalintaosiota ja viisi kysymystä, joihin vastattiin suomeksi.

Teksti 1: Kahteen kertaan kuultu, kirjallisuuden ymmärtämistä nykyajan lukijan näkökulmasta käsittelevä teksti.

Teksti 2: Kahteen kertaan kuultu keskustelu, jossa käydään läpi tutkimuksia evoluutiosta, aknesta ja kehon koristamisesta sekä ihmis- että eläinkunnan historiassa.

Teksti 3: Kerran kuullut vuoropuhelut käsittelevät seuraavia aiheita: perunoiden syöminen; hätänumeroon soittaminen; työpisteen ääressä lounastaminen; arvoviulun kadottaminen; ongelman ratkaiseminen.

Teksti 4: Kerran kuultuihin vuoropuheluihin valitaan sopiva jatkokommentti, ja aiheet ovat seuraavat: pidetyn puheen kommentointi; koulupukeutumisesta keskusteleminen; historian kotitehtävän valmiiksi saaminen; käytöksen muutoksesta puhuminen; sopimuksesta neuvotteleminen.

Luetun ymmärtäminen

Luetun ymmärtämisen osakokeessa oli 25 monivalintaosiota ja viisi suomeksi vastattavaa avokysymystä. Tekstin ymmärtämisen kokeessa oli osat 1.1a-1.1f ja lisäksi eri osissa oli osaksi useita tekstejä. Tekstien sisällöt ja vaikeustasot olivat seuraavat.

Teksti 1.1 Science update sisältää yleistajuisen tiedelehden vastauksia seuraaviin kysymyksiin: miksi ei voi kuitata itseään; onko lenkkareissa juokseminen haitaksi terveydelle; mihin päätyy mustiin aukkoihin imeytynyt aine.

Part 1: Flesch – 50,2, difficult; FOG: 13,3 – hard to read; Flesch-Kincaid: 9,9 – grade 10; SMOG: 9,8: Grade 10 (C1/C2)

Part 2: Flesch – 46,7, difficult; FOG: 13,7 – hard; Flesch-Kincaid: 11,3 – grade 11; SMOG: 10,8: Grade 11 (C2)

Part 3: Flesch – 48,1, difficult; FOG: 15,2 – hard; Flesch-Kincaid: 12,5 – college; SMOG: 10,7: Grade 11 (C2)

Teksti 1.1b Old world, new world on ote populaariyleisölle suunnatusta kirjasta, jossa käsitellään lainasanojen omaksumista englannin kieleen Pohjois-Amerikassa 1600-luvulla.

Flesch – 51,5, fairly difficult; FOG: 12,7 – hard; Flesch-Kincaid: 11,2 – grade 11; SMOG: 10,3: Grade 10 (C1/C2)

Teksti 1.1c Shuffle up and deal on lehtiteksti, jossa kerrotaan, miksi uhkapelaaminen on kiinnostanut ihmisiä läpi aikakausien.

Flesch – 56,9, fairly difficult; FOG: 12,5 – hard; Flesch-Kincaid: 10,3 – grade 10; SMOG: 9,6: Grade 10 (C1/C2)

Teksti 1.1d Life lessons: ways to win people over on lehtiteksti, jossa kaksi ihmistä kertoo toimintatavoista, joilla he saavat vakuutettua ihmiset puolelleen.

Flesch – 63,7, standard/average; FOG: 11,6 – hard; Flesch-Kincaid: 8,8 – grade 9; SMOG: 7,9: Grade 8 (B2/C1)

Teksti I. Ie Damsel flies in distress käsittelee sitä, kuinka tietty hyönteislaji on muuttanut evoluution myötä.

Flesch – 52,5, fairly difficult; FOG: 12,8 – hard; Flesch-Kincaid: 11 – grade 11; SMOG: 10,5: Grade 11 (C2)

Teksti I. If A question of belief on romaanin takakansiteksti, jossa kuvaillaan lyhyesti kirjan tarina.

Flesch – 52,7, fairly difficult; FOG: 11,7 – hard; Flesch-Kincaid: 11,1 – grade 11; SMOG: 10,7: Grade 11 (C2)

Teksti Squid on the Fly kertoo kalmareiden käyttäytymistä seuranneesta tutkimuksesta.

Flesch – 65,8, standard/average; FOG: 10 – fairly easy; Flesch-Kincaid: 8,1 – grade 8; SMOG: 7,6: Grade 8 (B2/C1)

Teksti What was the Cocos Islands Mutiny? käsittelee Kookossaarten kapinaa elokuussa 1942.

Flesch – 52,9, fairly difficult; FOG: 11,5 – hard; Flesch-Kincaid: 10,6 – grade 11; SMOG: 10,5: Grade 11 (C2)

Teksti Body art käsittelee tatuoisemisesta ja lävistyksistä tehdyn tutkimuksen tuloksia.

Flesch – 34,1, difficult; FOG: 18 – difficult; Flesch-Kincaid: 15,2 – college; SMOG: 13,4 college

Luettavuusindeksien mukaan englannin kokeen luetun ymmärtämiskokeen pohjatekstit olivat pääosin melko vaikeita ja vaikeita.

Sanasto ja rakenteet

Sanaston ja rakenteiden hallintaa testattiin 30 monivalintaosioilla.

Teksti 2.1. Jesus Christ and the legends of Glastonbury (aukot täytetty): Populaariyleisölle suunnatun kirjan tarinassa käydään läpi Glastonburyn legenda.

Flesch – 53,8 fairly difficult; FOG: 14,1 hard; Flesch-Kincaid -12,4 grade 12; SMOG: 10,2: Grade 10 (C1/C2)

Teksti: In defence of teachers (aukot täytetty): Yleisönosastokirjoituksessa lukion opettaja ottaa kantaa historian opetukseen.

Flesch 54,4 fairly difficult; Fog – 15,5 difficult; Flesch-Kincaid – 12,3 grade 12, SMOG: 10,8: Grade 11 (C2)

KESKIPITKÄ RUOTSI

Kuullun ymmärtäminen

Kuullun ymmärtämisen koe koostuu viidestä osasta: osat I-V sisälsivät monivalintatehtäviä ja osa VI avoimia kysymyksiä. Kokeen kaksi ensimmäistä osaa kuultiin kahteen kertaan. Osassa I haastateltiin norjalaista vaihto-opiskelijaa, joka opiskeli Helsingissä. Osassa II kuultiin ylioppilasjuhliain viettävän naisen pitämä kiitospuhe. Osa III kuultiin vain kertaalleen. Sen aiheena oli radio-ohjelma, jonne kuulijat saivat soittaa ja tarjota muille kuulijoille ilmaiseksi tavaroitaan. Kokeen osa IV oli poliisin tiedotustilaisuus lehdistölle Lucian päivänä tapahtuneesta pankkiryöstöstä. Tämä osa kuultiin kahteen kertaan. Osa V oli kahden nuoren välinen keskustelu kirjastossa, jossa kokelaiden tuli valita seuraava mahdollinen repliikki. He kuulivat keskustelun vain yhden kerran. Osa VI sisälsi viisi paikallisuutista, joihin esitettiin avoin kysymys. Uutiset kuultiin kahteen kertaan. Uutisten aiheina olivat tulipalo, ruotsalaisyrityksen suunnitelma perustaa koulu Suomeen, kirjallisuuspalkinnon perusteet, jääpallo-ottelun keskeytys ja säätiedotus.

Kirjallinen koe

Luetun ymmärtäminen

Luetun ymmärtämisen kokeessa oli 5 osaa, joissa oli yhteensä 25 monivalintatehtävää ja 5 avointa kysymystä, joihin vastattiin suomeksi. Keskipitkän ruotsin kokeen luettavuusindeksi on laskettu Lix-ohjelman (läsbarhetsindex) avulla.

Teksti I.1a Bonde söker fru kertoo ruotsalaisesta maanviljelijästä, joka etsi vaimoa tv-ohjelman avulla.

lix 32 lättläst, skönlitteratur, populärtidningar; 563 sanaa, 42 virkettä

Teksti I.1b Barnens klimatoro kertoo alakouluikäisten lasten huolestumisesta ilmastoasioista ja miten lapsille voisi kertoa ilmastoa uhkaavista vaaroista.

lix 35 lättläst; 819 sanaa; 49 virkettä

Teksti I.1c Prylar koostuu lyhyistä teksteistä, joissa esitellään erilaisten tavaroiden historiaa.

Teksti Jeansens historia kertoo tutkijoiden käsityksistä siitä, mistä denimkangas on alun perin peräisin.

lix 47 medelsvår, normal tidningstext; 89 ord

Teksti De första akvarierna kertoo siitä, miten ja missä akvaariot ovat syntyneet.

lix 54, svår, normalt värde för officiella texter

Teksti Spegelns historia kertoo peilin syntyhistoriasta

lix 54, svår, normalt värde för officiella texter

Tekstissä Osthyvel kerrotaan, missä juustohöylä on keksitty.

lix 41, medelsvår, normal tidningstext

Teksti I.1d Ny procentrörelse käsittelee yhteiskuntaa, miten osa kansalaisista voisi olla valmiita maksamaan jopa nykyistä enemmän veroja.

lix 35, lättläst, skönlitteratur, populärtidning

Osassa I.2 Svenska ungdomar frågar (avoimet kysymykset) kaikki tekstit ovat ruotsalaisten nuorten kysymyksiä lakimiehelle.

Teksti a. käsittelee kotona asumista ja siitä maksamista. lix 23, mycket lättläst, barnböcker

Teksti b. käsittelee sitä, kuinka kauan vanhempien tulee huolehtia taloudellisesti lapsistaan. lix 38, lättläst, skönlitteratur, populärtidningar

Tekstin c. aiheena on opintotuki ja sen käyttötarkoitus. lix 33, lättläst

Tekstissä d. nuori kysyy, onko hänen annettava vanhemmilleen lahjaksi saamansa rahat. lix 24, mycket lättläst

Tekstissä e. on kyse siitä, miten tulee toimia, jos joku nimittelee. lix 35, lättläst

Keskipitkän ruotsin luetun ymmärtämisen tekstit ovat luettavuusindeksin mukaan pääosin helppolukuista ja mukana on myös muutama vaativampi teksti.

Sanasto ja rakenteet

Sanaston ja rakenteiden hallintaa testattiin 25 monivalintatehtävällä ja dialogitehtävällä, jossa oli 5 repliikkiä käännettävänä.

2.1 Teksti 1: En hundägare berättar: lix 37, lättläst

Tekstissä kertojana on koiranomistaja, jonka koira varasti mm. naapurien lasten leluja.

2.1 Teksti 2: Labradoren Ben: lix 41, medelsvår, normal tidningstext

Tekstissä aiheena on tullissa työskentelevä koira.

KESKIPITKÄ SUOMI

Kuullun ymmärtäminen

Kuullun ymmärtämisen osissa I-III oli monivalintatehtäviä, joita oli yhteensä 20. Osa I koski vesijuoksua, jossa haastateltiin vesijuoksun kouluttajaa. Se kuultiin kaksi kertaa: ensin kokonaisuutena ja sitten osissa. Osassa II haastateltiin kahta nuorta tyttöä heidän lapsuudestaan ja tulevaisuudestaan. Se kuultiin kaksi kertaa: ensin kokonaisuutena ja sitten osissa. Osan III aiheena oli VPK:n toiminta, ja haastateltavana oli eräs VPK:n toiminnassa mukana oleva mies. Teksti kuultiin kaksi kertaa: ensin kokonaisuudessaan ja sitten osissa. Osa IV käsitteli retroradioita. Juontaja kertoi retroradioiden eri malleista ja niiden suosioista. Teksti kuultiin kaksi kertaa: ensiksi osissa ja sitten viitenä osana. Jokaisesta jaksosta oli avokysymys, johon vastattiin ruotsiksi.

Kirjallinen koe

Luetun ymmärtämisen osakokeessa oli 5 osaa, joissa oli yhteensä 25 monivalintakysymystä ja 5 avointa kysymystä. Ensimmäinen pohjateksti käsitteli Sakari Topeliusta ja hänen elämäänsä. Toisen tekstin aiheena olivat suurpedot Suomessa ja niiden yleistyminen Suomessa. Kolmannen tekstin aiheena oli Olavi Uusivirran viimeinen kolumni nuortenlehdessä Demissä. Neljäs teksti käsitteli Itä- ja Länsi-Suomen historiaa ja itä- ja länsisuomalaisten eroja. Viides pohjateksti käsitteli napin historiaa. Tekstistä esitettiin 5 avokysymystä, joihin vastattiin ruotsiksi. Luettavuutta ei ole laskettu, koska tässä vaiheessa ei ole tietoa, onko suomessa ohjelmaa käytettävissä.

Sanaston ja rakenteiden kokeen teksti käsitteli, miten Hämeen linnan toivomuskaivosta nostettiin rahaa. Toisena tehtävänä oli dialogin täydentäminen. Dialogin aiheena oli keskustelu kaverin kanssa kirpputorilla.

LYHYT RANSKA

Kuullun ymmärtäminen

Osassa I kyseessä on haastattelu, jossa suomalainen nuori nainen kertoo kokemuksestaan au pair -tyttönä. Teksti kuullaan ensin kokonaan, sitten kahdessa osassa.

Osassa II on kaksi dialogia, joissa kaksi henkilöä, Marc ja Sandrine, keskustelevat. Ensimmäisessä dialogissa he arvioivat ravintolaa, jossa ovat juuri syöneet.

Toisessa dialogissa on kyse matkasuunnitelmista. Kumpikin dialogi kuullaan kaksi kertaa peräkkäin kokonaisuudessaan.

Osassa III on kaksi pientä uutista. Ensimmäisessä uutisessa kerrotaan kahdesta sveitsiläisestä miehestä, jotka varastavat traktorin ja lähtevät sillä kohti Espanjaa. Poliisi pidättää heidät. Toisessa uutisessa kerrotaan isosta joukosta aikuisia ja lapsia, jotka menevät elokuviin. Yksi lapsista on liian nuori, joten poliisi kutsutaan paikalle ja koko joukon on poistuttava elokuvateatterista. Molemmat uutiset kuullaan ensin kokonaan ja sitten kahdessa jaksossa.

Osassa IV tekstin aiheena on kauppojen aukiolo sunnuntaisin. Ensin kerrotaan lyhyesti aiheesta tehdystä tutkimuksesta, sitten haastatellaan kahta työntekijää, joilla on eri näkemys asiasta. Teksti kuullaan kaksi kertaa, ensin kokonaan, sitten kolmena jaksona.

Osassa V on viisi dialogia nuoren naisen ja muiden ihmisten välillä.

Dialogi 1: Nainen on ostamassa lahjaa ystävälleen ja puhuu myyjän kanssa.

Dialogi 2: Nainen pyytää isäänsä viemään hänet asemalle.

Dialogi 3: Nainen ja hänen poikaystävänsä ovat lähdössä johonkin.

Dialogi 4: Poikaystävä pyytää naista ojentamaan hänelle kirjan.

Dialogi 5: Nainen ehdottaa poikaystävälleen konserttiin menemistä.

Jokainen dialogi kuullaan vain yhden kerran.

Osassa VI kolme eri henkilöä kertoo stressistä, joka aiheutuu matkustamisesta julkisilla liikennevälineillä. Ensimmäisen henkilön osuus kuullaan ensin kokonaan, sitten kahdessa osassa. Toisen henkilön osuus kuullaan ensin kokonaan, sitten kahdessa osassa. Kolmannen henkilön osuus kuullaan kaksi kertaa peräkkäin kokonaisuudessaan.

Kirjallinen koe

Lyhyen ranskan kirjallisen kokeen tekstien luettavuusindeksin määrittelyssä on käytetty testiä Kandel & Moles.

Tekstit I.1a-I.1d (monivalinnat)

Teksti I.1a: *Avoir une sœur, bon pour le moral!*

Tekstissä raportoidaan eräästä Irlannissa tehdystä tutkimuksesta. Sen mukaan ihmiset, joilla on sisar, ovat yleensä onnellisempia kuin ne, joilla ei ole sisarta.

– lix 50,6 – melko vaikea

Teksti I.1b: *Brèves nouvelles*

Teksti 1:

Tekstissä kerrotaan ranskalaisia takseja koskevista uudistuksista: vihreä valo katolla osoittaa taksin olevan vapaa, punainen sen olevan varattu. Pariisin taksit ovat tulevaisuudessa kaikki mustia. 68 – normaali

Teksti 2:

Tekstin aiheena on se, että Strasbourgin vankilassa on kokeilu, jossa vangit saavat huolehtia eläimistä. Tällä on useita positiivisia vaikutuksia: vangit oppivat vastuuta, ahdistus ja riidat vähenevät, samoin itsemurhat. 54 – melko vaikea

Teksti 3:

Tekstissä kerrotaan siitä, että Etelänavalla kasvatetaan kasvihuoneessa hedelmiä ja vihanneksia. 73 – melko helppo

Teksti 4:

Tekstissä käsitellään kaasulla lämmitettyjen pariisilaisten kahvila-/ravintolaterassien mahdollista kieltämistä ja tällaisen kiellon vaikutuksia ravintoloiden ja kahviloiden toimintaan. 59 – melko vaikea

Teksti I.1c: *Lucie Décosse, du judo au journalisme:*

Tekstin aiheena on judossa erinomaisesti menestyneen Lucie Décossen tulevaisuuden suunnitelmat ja käsitykset urheilusta. 65 – normaali

Teksti I.1d: *Logement étudiant:*

Tekstissä kerrotaan edullisista opiskelija-asunnoista, jotka Hollannin mallin mukaan ovat levinneet Ranskaankin.

Kyseessä on se, että tavarakontteja muunnetaan yksiöiksi. 65 – normaali

Teksti 1.2: Chères vieilles ampoules de ... 100 W (avoimet kysymykset)

Teksti on pakinanomainen kertomus siitä, mistä nostalgisista syistä kertoja on kerännyt varastoon 100 W hehkulamppuja kuultuaan, että EU kieltää hehkulamput.

ensi sivu – 77- melko helppo; loppuosa – 60 – normaali

Teksti 2.1: Khroma (sanasto ja rakenteet, monivalinta-aukkotehtävä)

Teksti kertoo Khromasta, vuonna 2009 Siperiasta löydetyistä mammutista. Mukana on selityksiä siitä, miten mammuttia on tutkittu ja mitä saatu selville. 75 – melko helppo

Teksti 2.2

Kolme nuorta kertoo, että he haluavat etäisyyttä nykyiseen elämäänsä.

Luettavuusindeksin mukaan ranskan luetun ymmärtämisen kokeen tekstit olivat pääasiassa normaalitasoisia tai melko vaikeita.

LYHYT SAKSA

Kuullun ymmärtäminen

Saksan lyhyen oppimäärän kuullun ymmärtämiskokeen teksti 1.a on nuoren miehen haastattelu. Haastateltava pyrkii elämään mahdollisimman yksinkertaisesti ja hankkiutuu eroon liiasta tavarasta ympärillään. Teksti kuultiin kaksi kertaa: ensin kokonaan ja sitten osissa.

Teksti 1.b on psykologin haastattelu, jossa hän käsittelee naisten ja miesten ammatteja. Teksti kuultiin kaksi kertaa: ensin kokonaan ja sitten osissa.

Teksti 1.c käsittelee suomalaisten lukiolaisten vierailua saksalaisessa lukiossa. Teksti on monologimuotoinen saksalaisen yhteyshenkilön suorittama koulun esittely. Teksti kuultiin kaksi kertaa: ensin kokonaan ja sitten osissa.

Teksti 1.d on kahden puhujan dialogi. Siinä kaksi opiskelijaa tapaa sattumalta toisensa ja puhe kääntyy opiskelija-asunnon etsimiseen. Teksti kuultiin vain yhden kerran jaksoissa; vastaaminen suoritettiin aina kunkin jakson jälkeen.

Kokeen osassa 2 vastattiin viiteen koulun opetuskielillä esitettyyn kysymykseen lyhyiden kuultujen tekstien pohjalta. Vastaaminen tapahtui koulun opetuskielillä. Jokainen teksti kuultiin kaksi kertaa peräkkäin ennen vastaamista.

Teksti a) käsittelee pianon hankkimista kerrostaloon.

Teksti b) kertoo japanilaisista kissakahviloista.

Teksti c) kertoo, mitä eräältä mieheltä löydettiin rajatarkastuksen yhteydessä.

Teksti d) kuvaa sähköä säästävää tapaa kytkeä katulamput tarvittaessa päälle kännykällä.

Teksti e) kertoo siitä, että jalankulkijat ovat joutuneet onnettomuuksiin sähköautojen kanssa, koska niiden käyttöäni on niin hiljainen.

Kirjallinen koe

Luetun ymmärtäminen

Tekstit I.1a-I.1e (monivalinnat)

Teksti I.1a: Da stehen die Mädels drauf; Flesch 65 – helppo

Teksti kertoo nuorten tanssiharrastuksesta.

Teksti I.1b: Bei Kindern die Freude am Lesen wecken; Flesch 41 – keskitasoinen, normaali

Teksti kertoo siitä, kuinka paikalliskirjasto pyrkii innostamaan lapsia lukemaan.

Teksti I.1c: Bleiben, solange der Hund bellt; 56 – normaali

Teksti kertoo perinteisen kiertelevän kisällin elämästä nykyaikana. Tekstissä on annettu suomeksi ja ruotsiksi sanat Zimmermann (kirvesmies/timmerman) ja Geselle (kisälli/gesäll).

Teksti I.1d: Der Tonangeber von Helsinki; 54 – normaali

Tekstissä I.1d itävaltalainen kapellimestari kertoo työstään ja oleskelustaan Suomessa.

Teksti I.1e: "Kauf-nix-Tag"; 64 – helppo

Teksti on blogikirjoitus, jonka kirjoittaja kertoo siitä, millaista oli olla käyttämättä lainkaan rahaa yhden tavallisen päivän aikana

Tekstit I.2 (avoimet kysymykset)

Teksti a: Teksti kertoo postimerkkien keräilystä ja sen hyödyistä. 40 – melko vaikea (etwas schwierig)

Teksti b: Teksti kertoo, kuinka chihuahua selvityi poliisikoirakokeesta. 47 – normaali

Teksti c: Teksti kertoo eläinparantajan työskentelystä. 27 – vaikea

Teksti d: Teksti käsittelee Japanissa toteutettua projektia, jonka avulla pyritään lisäämään maan turistiystävällisyyttä. 44 – normaali

Teksti e: Teksti kertoo tutkimuksesta, jossa selvitettiin, miten ruoka-annosten esittelytapa vaikutti siihen, paljonko ihmiset olivat annoksista valmiit maksamaan.

Sanasto ja rakenteet

Teksti 2.1 (sanasto ja rakenteet, monivalinta-aukkotehtävä)

Teksti 1: Briefeschreiben nicht mehr in Mode: 74 – hyvin helppo

Teksti kertoo kirjeiden kirjoittamisesta nykypäivänä.

Teksti 2: Liebesbriefe schreiben: 54 – normaali

Teksti kertoo rakkauskirjeiden laatimisesta.

Luettavuusindeksin mukaan luetun ymmärtämisen tekstit olivat pääosin normaalivaikeita tekstejä mutta mukana oli melko paljon myös helpompia ja vaativampia tekstejä.

LIITE 2.

Kielikohtaiset kuvaukset osioiden jakautumisesta taitotasolle ja taitotasojen laskennalliset perustat

Pitkä englantti

Taito- ta- so	Taitotasoittainen osiomäärä eri osakokeissa; osioiden pisteistys ja painotus							Osio- piste- den summa/ Kumul. summa	Kirjoitus- pisteet 0-99	Osiot + kirjoitus Yhteis- pisteet	Taito- tasojen pisterajat	%
	Kuullun ymmärtäminen			Luetun ymm 1.1a-f; 1.2		Sanasto ja rakenteet						
	I-II; III-IV; V					2.1; 2.2						
	n=15	n=10	n=5	n=25	n= 5	n= 30	n= 10					
	1x2	1x3	2x3	1x2	2x2	1x1	1x1					
	2	3	6	2	4	1	1					
Alle A2.2				2				4	-47	51	-51	0,4
A2.2	2	2	-	4		6		24/28	48-59	87	52-87	0,5
B1.1	5	2	-	8		9	3	44/72	60-69	141	88-141	5,2
B1.2	4	2	2	4	1	2	6	46/118	70-79	197	142-197	24,4
B2.1	1	4	2	5	4	3	1	56/174	80-87	261	198-261	57,5
B2.2	3	-	1	2		2		18/192	88-90	282	262-282	11,2

Keskipitkä ruotsi

Taito- ta- so	Taitotasoittainen osiomäärä eri osakokeissa; osioiden pisteistys ja painotus							Osio- pisteiden summa/ Kumul. summa	Kirjoitus- pisteet 0-99	Osiot_ kirj- joitus Yhteis- pisteet	Taito- tasojen pisterajat	%
	Kuullun ymmärtäminen			Tekstin ymm 1.1a-d; 1.2		K-oppi /san.						
	I-III; IV-V; VI					2.1; 2.2						
	n=15	n=10	n=5	n=25	n= 5	n= 25	n= 5					
	1x2	1x3	2x3	1x2	2x2	1x1	3x1					
	2	3	6	2	4	1	3					
Alle A2.2	2	1		6	1	4		27	-59	86	-86	3,0
A2.2	7	5	4	8	3	10	4	103/130	60-69	199	87-199	65,5
B1.1	4	2	1	8	1	7	1	50/180	70-79	259	200-259	28,8
B1.2	2	1		3		4		17/197	80-87	284	260-284	2,6
Yli B1.2		1						3/200	88-99	299	285-299	0,2

Keskipitkä suomi

Taito- so	Taitotasoinen osiomäärä eri osakokeissa; osioiden pisteistys ja painotus								Osio- pistei- den sum- ma/ Kumulat. sum- ma	Kir- joi- tus- pis- teet 0-99	Osiot + kir- joi- tus Yh- teis- pis- teet	Taito- taso- jen piste- rajat	%
	Kuullun ymmärtäminen I-III; IV		Tekstin ymm 1.1a-b; 1.1c-d; 1.2			Kielioppi /sanasto 2.1; 2.2							
	n=20	n=5	n=15	n= 10	n=5	n= 20	n= 5						
	1x3	2x3	1x2	1x3	2x2	1x1	2x1						
Alle A2.2	6	2	3	3		3		48	-59	107	-107	4,3	
A2.2	8	3	9	3	5	8	5	107/155	60-69	224	108-224	70,2	
B1.1	5		2	4		6		37/192	70-79	271	225-271	23,3	
B1.2	1		1					5/197	80-87	284	272-284	1,6	
Yli B1.2						3		3/200	88-99	299	285-299	0,8	

Lyhyt ranska

Taitotasoinen osiomäärä eri osakokeissa; osioiden pisteistys ja painotus							Osio- pistei- den sum- ma/ Kumul. summa	Kirjoitus- pisteet 0-99	Osiot + kir- joi- tus Yhteis- pisteet	Taito- taso- jen pisterajat	%
Kuullun ymmärtäminen I-II; II-IV; V			Tekstin ymm 1.1a-d; 1.2		Kielioppi/ sanasto 2,1; 2.2						
n=20	n=5	n=5	n=25	n= 5	n= 15	n= 15					
1x3	1x2	2x2	1x2	2x3	1x1	1x1					
3	2	4	2	6	1	1					
6	2		9		2	2	44	-47	91	-91	0,9
6	1	1	4	3	5	7	62/106	48-64	170	92-170	13,0
2	2	3	6	2	4	4	54/160	65-79	240	171-239	52,5
4		1	6		1	2	31/191	80-89	280	240-280	29,8
2					3		9/200	90-99	299	281-299	3,7

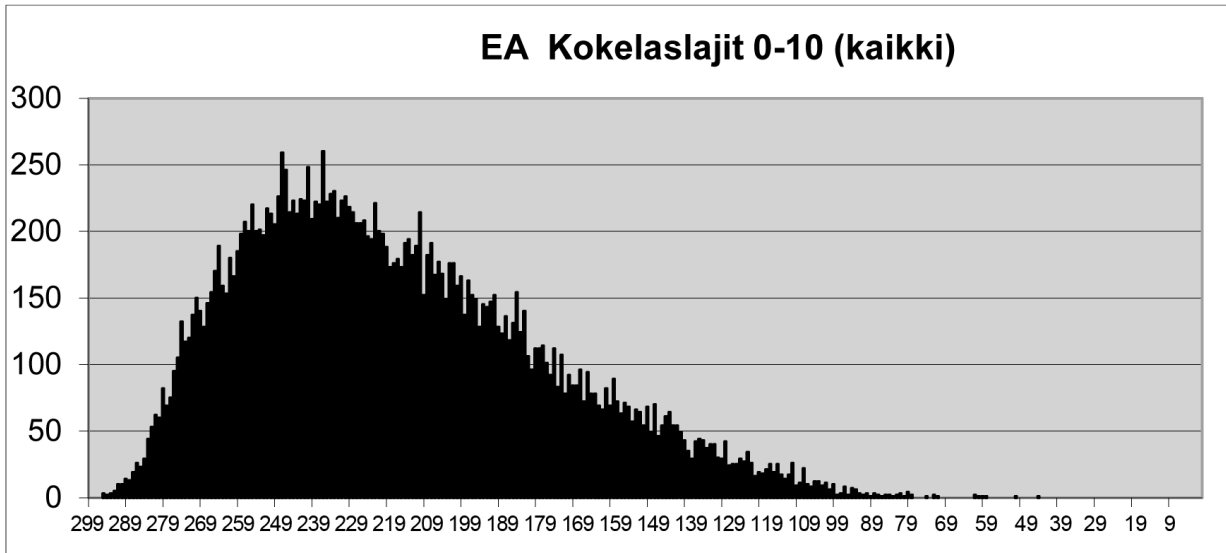
Lyhyt saksa

Taito- ta- so	Taitotasoinen osiomäärä eri osakokeissa; osioiden pisteistus ja painotus								Osio-pisteiden summa/	Osiot +	Taito- tasojen piste-rajat	%			
	Kuullun ymmärtäminen				Tekstin ymm 1.1a-e; 1.2		K-oppi/ sanasto						Kumul. summa	Kirjoitus- pisteet	Yhteis- pisteet
	1.a, 1.b-c, 1.d, 1.2				2.1; 2.2										
	n=5	n=10	n=10	n= 5	n=25	n= 5	n= 19	n= 7							
1x2	1x3	1x2	2x3	1x2	2x2	1x1	3x1								
	2	3	2	6	2	4	1	3							
Alle A2.1		2	5		11				38	-47	85	-85	1,0		
A2.1	1	4	2	2	6		4		46/84	48-64	148	86-148	9,5		
A2.2		3	1	1	5	5	2	7	70/154	65-79	233	149-233	52,6		
B1.1	4	1	2	2	2		10		41/195	80-89	284	234-284	34,4		
B1.2/ Yli B1.2					1		3		5/200	90-99	299	285-299	2,5		

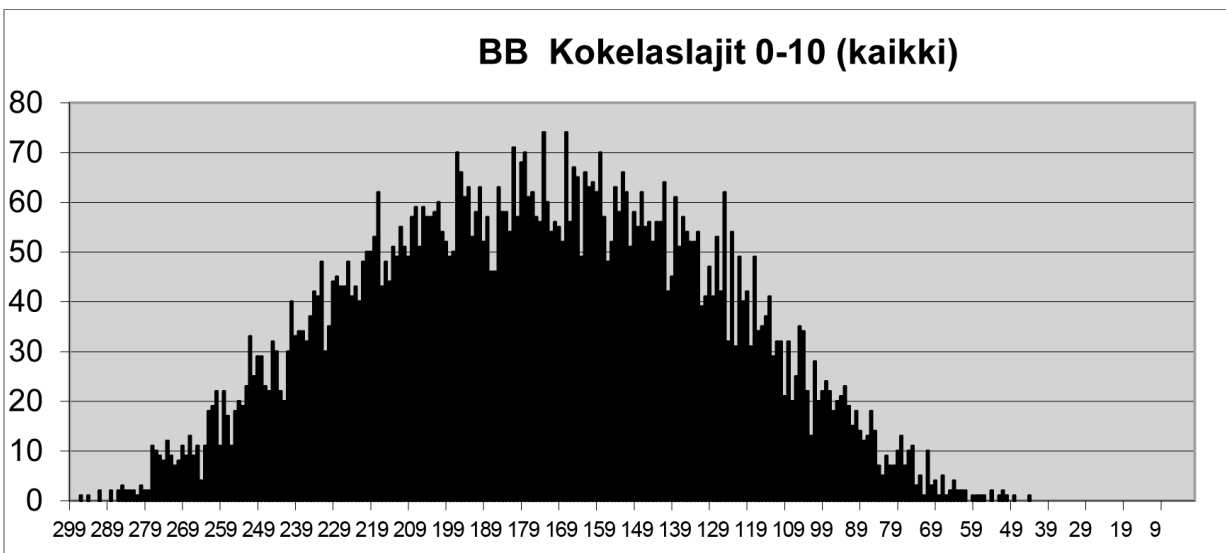

Liite 3. Raakapisteiden jakaumat kielittäin keväällä 2012

Pitkä englantia

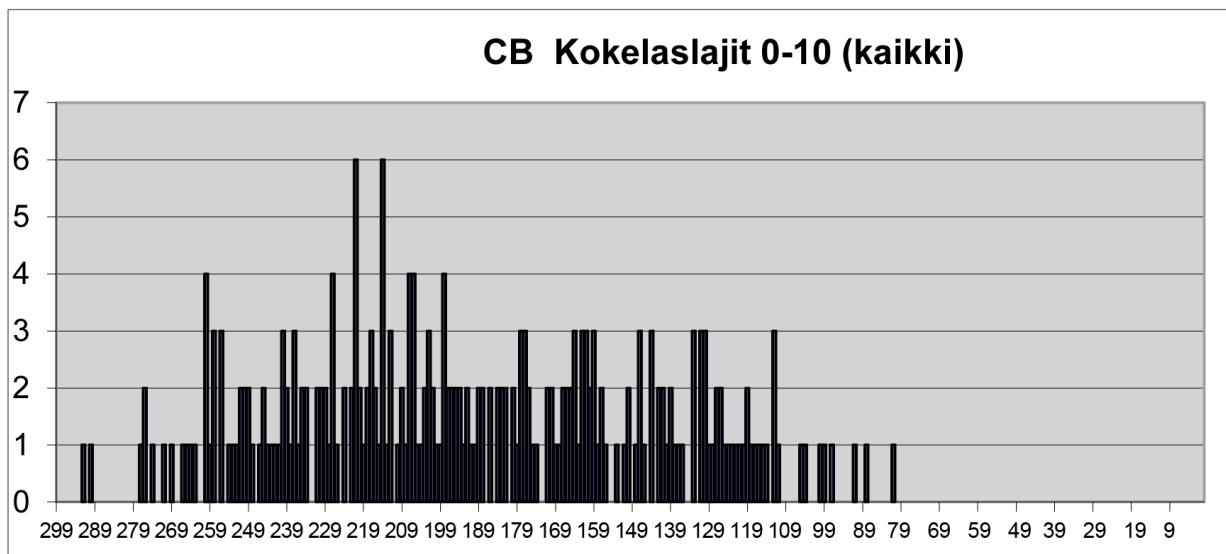

Keskipitkä ruotsi

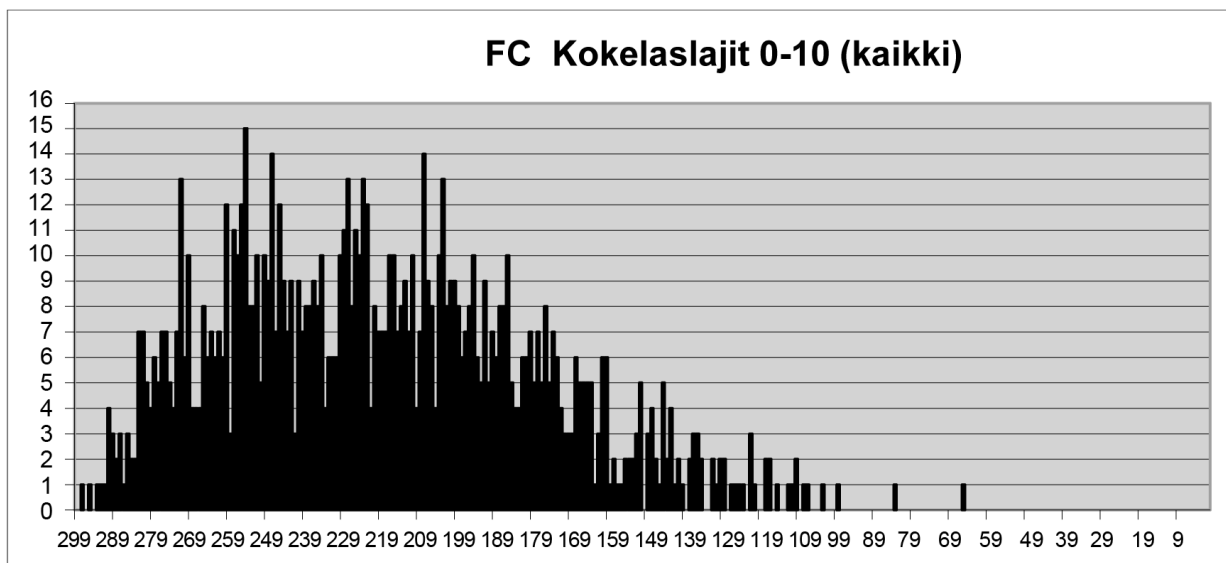

Keskipitkä suomi

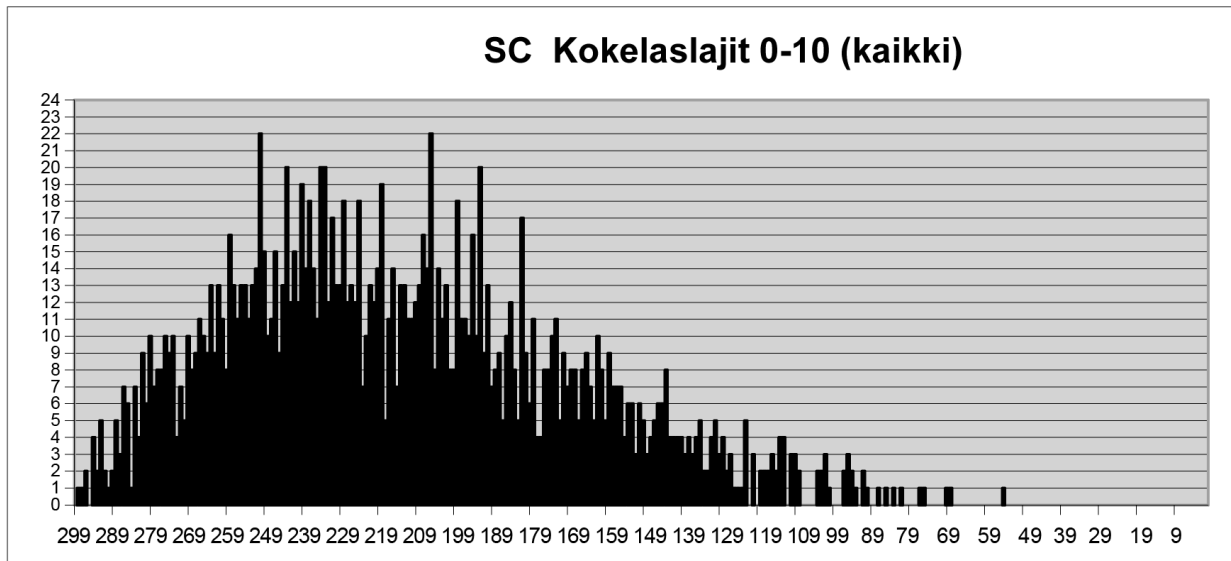

Lyhyt ranska

Lyhyt saksa

Ylioppilastutkintolautakunta
2013

ISBN 978-951-53-3520-3